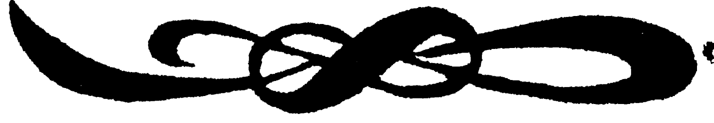
ఓమ్.

శ్రీ

మాహేంద్రజననము

(ఐదంకముల నాటకము.)

గ్రంధకర్త

బాలకవి

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి.

కావూరు.

రేపల్లె తాలూకా—గుంటూరు జిల్లా.

ప్రథమ ముద్రణము 1000 ప్రతులు.

దేశీయ విద్యాలయ ముద్రాక్షరశాల న్ముద్రితము.

రాజమహేంద్రవరము.

శాలివాహన శకమ్ ౧౮౪౬.

వెల రు ౦—౧౨—౦.

ఈ నాటకమునందువచ్చు పాత్రలు

పురుషులు.

ఈశ్వరుడు	కథానాయకుడు.
దక్షుడు	ఈశ్వరునిమామ (సతీదేవితండ్రి.)
హిమవంతుడు	ఈశ్వరునిమామ (పార్వతీదేవితండ్రి.)
నారదుడు	దేవముని.
నందీశ్వరుడు	ఈశ్వరభక్తుడు.
చంద్రశేఖరుడు మృత్యుంజయుడు గంగాధరుడు	శివాజ్ఞ చేటలనల్లుటకై మహేంద్రనగంబునకు మానవాకృతితోవచ్చిన ప్రమధులు.
బైరాగి	మాయాశంకరుడు.
బ్రహ్మ	సృష్టికర్త.
ఇంద్రుడు	స్వర్గాధిపతి.
నారాయణభట్టు	పురోహితుడు.

మరియు ప్రమధకుమారులు కొందరువచ్చుదురు.

స్త్రీలు.

సతీదేవి	కథానాయకి
పార్వతి	సతీదేవి ద్వితీయావతారము.
మేనక	హిమవంతునిభార్య.
అరవింద లలిత సువర్ణమాల	దేవకన్యలు.

తొలి పలుకు.

—:♦:—

చదువరులారా !

రేపల్లె నా[illegible]మను శ్రీవిఘ్నేశ్వర దేవాలయ ధర్మకర్తయు నగు పట్టూరు వెంకయ్య తన వంశచారిత్రము నెఱిగింపుమనదియు, స్కాందపురాణాంతర్గతమగు శంకరసంహితలో ౧౫౩ వ యధ్యాయమున గల యితివృత్తము నాధారముజేసికొని బ్రహ్మశ్రీ నా దండ్లపురుషోత్తమకవిగారిచే నాంధ్రమున నొక చిన్నపద్యకావ్యముగా వ్రాయ[illegible]మునగు "మాహేంద్రి పురాణ" మను గ్రంథమును నాటక రూపమున వ్రాసి యుండని నన్ను గోరుటచే నేనీగ్రంథమును రచియించితి. కథ చిన్నదగుటచే మొదటి మూడంకములయందలి కథయు నిందు గలిపిన బాగుండునని తోచి యట్లొనరించితి. సందర్భానుసారముల రేఫశకటరేఫల నంతగా బాటించి వ్రాయలేదు. నాటకరచనకు నా కిదియే ప్రథమప్రయత్నమగుటవలన నిం దనేకదోషము లుండ వచ్చును. గాన గుణగ్రహణపారీణులగు పండితశిఖామణు లిందలిగుణంబుల మాత్రము గ్రహించి దోషంబులన్నియు మన్నించి తెలియజేసినచో ద్వితీయ ముద్రణమున సవరించుకొనియెదనని

విన్నవించు విధేయుడు,

తుమ్మల సీతారామమూర్తి చౌదరి,

గ్రంథకర్త.

శ్రీ

మాహేంద్రజననము.

—:•:—

(నాంది.)

ఉ॥ శ్రీరఘువీర్యు, డార్యజనచిత్తవిహారుడు, భక్తలోకమం
దారుడు, దుష్టరాక్షసవిదారు, డుదారుడు, సర్వసద్గుణా
ధారుడు, నిర్వికారు, డగతల్లజధీరుడు, విశ్వమోహనా
కారుడు, సభ్యసంతతి కఖండశుభంబులొసంగిబ్రోచుతన్॥

(నాంద్యంతమున సూత్రధారుడు ప్రవేశించి)

సూత్ర—ఏమి? నాప్రియురాలగు నటియింకను రాకున్నది. (తెరవంకజూచి) ప్రేయసీ! నీయలంకారము పూర్తియైన నొకసారి యిటురమ్ము.

నటి—(ప్రవేశించి) ఆర్యపుత్రా! నమస్కారము యీదాసురాలి కేమియాజ్ఞ.

సూత్ర—నేటిరాత్రిమనమెద్దియోనాటకముబ్రదర్శించి సంతోషపెట్టెదమని పూజ్యులగు నీసభాసదులందరు విచ్చేసిరిగాన మనమిప్పుడాలస్య మొనర్పక నూతన నాటకమగు "మాహేంద్రజననము"ను బ్రదర్శించి వీరలకానందము గల్గించుదము.

నటి—మహాశయా! రసికశిఖామణులగువీరియెదుటనసమర్థులమగు మనమునాటకప్రదర్శనమొనరించి మెప్పింపగలమా?

సూ—గుణగ్రహణపారీణులగువీరలగూర్చి మనముసందేహింపబనిలేదు మనయం దెన్నిలోపములున్నను మన్నించిపుత్రవాత్సల్యమున గుణాంజలినేగ్రహించి యానందింపగలరని నాదృఢ విశ్వాసము. యొక

వేళ విరట్లు సేయుక దోషనిరూపణగావించినను మనకదిమంచిదియే, యెందువలననగా

గీ॥ విరసులైనవారు వీక్షించి బళిబళి
యనుచు మనల మెచ్చుకొనుటకంటె
సరసులైనవారు చక్కగా బరికించి
మెచ్చుకున్న నదియె మేలు మనకు॥

నటి—మహాశయా! యీనాటకము నెవరురచించిరి.

సూత్రి—యెఱుగవా?

సీ॥ శ్రీకరంబై సస్యసాకరంబగు మను
వాసికెక్కిన కమ్మవంశజుండు
విమలుడౌ "తుమ్మల వేంకటపతి"కి " మ
హాలక్ష్మి" కిని బాత్రుడైనవాడు
"నార" యార్యునకు సాధ్వీరత్నమగు చెంచ
మాంబ" కు దనయుడై యలరువాడు
భూలతి! "సీతారామమూర్తి" సమాఖ్యుండు
నిరువదిమీద రెండేండ్లవాడు

గీ॥ భానుకులభూష రామకృపావిశేష
లబ్ధలసదాంధ్ర కవితావిలాసివాసి
నవ్యముగదివ్యమైన యీనాటకంబు
గడుముదంబున నాంధ్రలోకమున కొసగె॥

నటి—మంచిది నాటకారంభమునకై సభ్యులు తొందరపడు చున్నట్లున్నారు

సూత్రి—ఔనౌను సేవించుక ఋతుగానమొనర్చుము పిదప గర్తవ్యకార్యమునకు గడంగుదము.

నటి—యేఋతువునుగూర్చి.

సూత్ర—మనోజ్ఞమగు యీవసంతమునుగూర్చియే

నటి॥ చ॥ అమితసుగంధ మందమలయానిలమొల్లెడలందువీవ బు
ష్పములును పల్లవంబులును జక్కగకండ్లకు విందొనర్ప భృం
గములుమరందపానమున గౌతుకమందుచు ఝుమ్మటంచు గీ
తములనుబాడుచుండ బ్రముదంబిడుచుండువసంతమెంతయున్॥

సూత్ర—ఆహా నీవర్ణనాచాతుర్యము నీగానమాధుర్యముగలసి నాకును సభ్యులకును యుల్లంబులు రంజిల్ల జేసినవిగదా!

నటి—మీరెప్పుడును నిట్లేయెగతాళి సేయుదురు.

సూత్ర—ఇందెగతాళియేమున్నది కానికాలహరణమగుచున్నది మాటలకిదిసమయముకాదుగాన బాత్రల నాయత్తమొనర్పబోవుదము రమ్ము. (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు)

ఇది ప్రస్తావన.

మహేంద్ర జననము.

ప్రథమాంకము.

—:♦—

ప్రథమ రంగము:—ఈశ్వరభవనము.

[సతీదేవితో నీశ్వరుడు ప్రవేశించును.]

ఈశ్వ—ప్రియసీ! కలగంటినంటివి. యేమని యాస్వప్నము.

సతీ—ప్రాణేశ్వరా! విన్నవించెద. నాతండ్రియగు దక్షుడు యెద్దియో యధ్వరంబు గావించుచున్నట్లు గడచిన రాత్రి నాకొక స్వప్నము వచ్చినది. అందలి సత్యాసత్యముల నిర్ణయింప మిమ్ముల బ్రార్థించుచున్నదాన.

ఈశ్వ—ఏమి యీచింత. మామామగారు యాగ మొనర్చుచున్నచో మనలం బిలువకుండునా? నీస్వప్నము నమ్మదగినది గాదు.

సతీ—నాధా! అది యేమియో గాని యీస్వప్నము నిక్కమనియే నామనస్సున మొదటినుండియు నమ్మకముగలదు. తా మీవిషయమై దివ్యదృష్టింజూచి చెప్పుడని కోరుచున్నదానను. నాచిత్తంబునం గల సందియం బంతవరకును బాయునట్లు లేదు.

ఈశ్వ—(దివ్యదృష్టింజూచి) ప్రియురాలా! నీయుద్దేశమునకు దగినట్లు నీతండ్రి ప్రశ్వజన్నామకమగు జన్నమొనరించుచున్నాడు సుమా! మరియు తద్యాగదర్శనాసక్తులై బ్రహ్మేంద్రాదినిర్జరులును నారదాది ఋషిపుంగవులును నభోమార్గంబునం దెట్లు తండోపతండములుగా బోవుచున్నారో చూడుము.

సతీ—(ఆకసమువంక జూచి) నాధా! నాస్వప్నము నమ్మదగినట్లుండ లేదని సెలవిచ్చిరి. యిప్పటికి నిజమని తేలినదిగదా ఆహా! యేమి వారల ప్రయాణోత్సాహము,

సీ. మిగుల నిర్మలములై నెగడు కాయంబుల
లలిత విభూతిరేఖలను దిద్ది
తెలిపట్టు దోవతుల్ దీరిచికట్టి రు
ద్రాక్షమాలల మెడలందు దాల్చి
అలజపోసమయాసనార్థంబులైన కృ
ష్ణాజినంబుల జంకలందు బూని
వేదపాఠంబుల పోవంబు జిగురింప
వైకస్వరంబుల బాడుకొనుచు
గీ. దండ్రి గావించునట్టి యధ్వరముఁజూచు
వేడ్క చెలరేగ వినువీధ వెడలివార
లహహా యిమ్మునిముఖ్యుల నమరవరుల
బావనుల జూడ గన్నులపండువయ్యె.

హృదయేశ్వరా! మాతండ్రిగారి యాగంబునకు మనల బిలువకున్న కారణమేమై యుండవచ్చును.

ఈశ్వ—అతని మూర్ఖత్వమే వేరొండద్దియులేదు.

గీ. క్రతువుకోసము మీతండ్రిగారు మనల
బిలువ నిటువచ్చి తటుతపోవృత్తినున్న
నన్ను బిలువంగ నే బల్కకున్న నలిగి
వెడలిపోయె నతం డవివేకి యగుట.

అల్పబుద్ధులగువారికి దూరదృష్టి యెట్లుండగలదు. ఆహా నీజనకు డింత తెలివిగలవాడన్న సంగతి నేనిదివర కెరుగనుసుమా! తపోవృత్తినున్న వానిం బిలువగా బలుకుట యొందైనగలదా? అట్టి నిశ్చలతపం బత డొనరించును గాబోలు! లేకున్న నే నతనిపై ద్వేషమున దొంగనై కొంగజపము గావించుచుంటినని తలంచెనా?

గీ. అధికులగునట్టివారి మాహాత్మ్య మెల్ల

నల్పబుద్ధుల కేరీతి నంతుపట్టు
నెన్నిదినములు సహవాస మున్నగాని
కప్ప గ్రహియింప గల్గనే కమలగుణము.

సతీ—(తనలో) కటకటా! నాజనకుం డెంత యవివేకపు బని జేసెను. నిష్కారణంబుగా సర్వేశ్వరుండగు జామాతతో వైరము దెచ్చుకొనియెగదా! జనకా! తపోనిష్ఠాగరిష్ఠులగు వారలం బిలిచిన బలుకుదురా? నిన్ను మన్నాథుం డేలయవమానించును. నీవేలోపమొనర్చి యుంటివి. నా ప్రాణేశ్వరుం డలిగిన లోకత్రయం బల్లాకల్లోలమౌనుగదా! అయ్యయ్యో యంత వెఱ్ఱివాడవు. యింతకును నాకును నా పుట్టినింటి కిని ఋణము దీర్పవలెనని యీపని జేసితివా? నీముద్దులపట్టిపై నికింత యాగ్రహ మేలగలిగె. దైవమా! నేనిప్పుడేమి సేయుదును. నేను నా తల్లిదండ్రుల చెంతకు బోవుటకు నానాథుండు సెలవిచ్చునా? మొన్న మొన్నటివరకు నల్లారు ముద్దుగా బెంచిన పుట్టినింటివారిపైగల ప్రేమా బంధము నెట్లు ఖండింతును. అయ్యో నా యవస్థ "ముందు నుయ్యి వెనుక గొయ్యి" యన్నట్లున్నదిగదా కాని జన్మగృహంబున కీ సమ యంబున బోకుండుటకు నాతరముగాదు. యింతుల కెల్లయిన నా జీవి తేశ్వరుని సెలవు గైకొనియెద. (ప్రకాశముగా) ప్రాణపతీ! అట్లనెద వేల? యజ్ఞమునకు మనల నాహ్వానింపదలచి మానాయనగా రిటకు వచ్చిరిగదా. పిదప నతని యవివేకమువలన నెట్టిలోపమైనను జరుగు గాక. దానిని లెక్కసేయుట పాడియా? మా తల్లిదండ్రులను చూచి చాలకాలమైనది గాన నీ యర్హ సమయమున మన మటకుబోయి తదు త్సవంబు గన్నులార గాంచి సంతసించుదమని నా కోరిక. గాన నీ దాసురాలి విన్నపము నంగీకరింపుడని ప్రార్థన.

ఈశ్వ—(తనలో) ఏమి ప్రియురాలు మంచిచెడ్డ లెరుంగక పుట్టినింటికి బోవలెననుచున్నది ఔరా! ఆడువాండ్రకు బుట్టినింటిపైగల

ప్రేమ వర్ణనాతీతముగదా! కానిమ్ము నా శక్తికొలది బ్రయత్నించి పోకుండునట్లు చూచెదను. (ప్రకాశముగా) ప్రేయసీ! యేమనుచుంటివి మీతండ్రిగారి యాగమునకు బోవలెననుచుంటివా? యెంత పిచ్చిదానవు ‟రామాయణమంతయు విని రామునకు సీత యేమిగావలె” నన్నట్లు నీతండ్రి దుష్ప్రవర్తనమంతయువిని మరల నిట్లనెదవేల యిచ్చటకువచ్చి యింత ఘనకార్యము జేసిపోయిన నిజపతికి నచ్చటికేగిన నెట్లు గౌరవించునో యూహింపరాదా?

గీ. మూర్ఖులగువారు దుష్కార్యముల నొనర్చి
తగని పని యంచు మదికైన దలపలేరు
పొరపడుంగాక నొకవేళ బుద్ధిమంతు
డతడు వెంటనె నిజమెల్ల నరయు నబల.

సతీ—ఆర్యా! మీరట్లనకుడు! మానాయనగారు శుద్ధమూర్ఖుడని భావింపకుడు. కర్మవశంబున దురూహాపరతంత్రుడై మీపై నాగ్రహించి పోయెగాక తత్క్రోధానలజ్వాల లింతదనుక జల్లారకుండునా? మన మిప్పుడేగితిమేని తప్పక గౌరవించును. అదియుగాక నింతపని జేసిన మజ్జనకుడు మన రాక గని తన యవివేకమునకు జింతింపక మానడు. అతని కంతకన్నను బ్రాయశ్చిత్తము వేరొండెద్దిగావలయును.

ఈశ్వ—సతీ! నీవు చెప్పిన వంతయు బుద్ధిమంతులగువారి లక్షణమని మొదలనే జెప్పియుంటిని. మీతండ్రి యన్ననో శుద్ధమూర్ఖుడు గాన నతని విషయమై నీవూహించిన యూహాలన్నియు నిరర్థకములగును.

గీ. జరుగనున్నట్టి గార్యంబు చందమిపుడు
తెలియబల్కితి వినుము నాపలుకులెల్ల
నెలత! పిలువని పేరంటములకు బోవ
గూడదని పెద్దలాడు పల్కులను వినవె.

సతీ—స్వామీ! తా మెంతచెప్పినను జన్మగృహాగమనాసక్త మగు నాచిత్తము మరలకున్నది. మీరు వచ్చుట కిష్టపడనిచో సెలవిచ్చిరేని నేనైన బోయెద గాన ననుజ్ఞనీయ గోరుచున్నదానను.

ఈశ్వ—యేమి నీవెఱ్ఱి?

చ. పిలువనిచోటికిన్ వినక బ్రేయసి! నీవరుదెంచితే వినిన్
బిలచినవా డెవండనుచు భీతియు నీతియు లేక మూర్ఖుడై
పలుకరపాడు నీగురు డబద్ధముగా వద నిదురాక బి
ట్టలుక జనించి పావకుని ముందున నాజ్యముబోసినట్లగున్.

గావున నామాట విని నీపయనం బాపుము.

సతీ—అయ్యా! మీరట్లనిన నేమిసెప్పుదు నన్ను జనకుండు తప్పక బ్రేమింపగలడు. పుత్రికామోహము నింతమాత్రమున నెడబాయు కఠిను డెంతైన నుండునా? మరియు మాతండ్రితో జగద్వంద్యుడగు యల్లుని బిలువక నలిగి యజ్ఞంబొనర్చుట పాడిగాదనియు జుట్టములు రాకున్న శుభకార్యములు శోభిల్లవనియు గట్టిగా విన్నవించి మరల మిమ్మాహ్వానించునట్లు జేసెద గాన సెలవిండు.

ఈశ్వ—సతీ యెంతపనిజేసెదవు పర్వతంబులు దూరంబునకు నున్నగానుండ సమీపించిన పిదప వెఱ్ఱిమొఱ్ఱి రాళ్ళతో నెగుడు దిగుడుగా గాన్పించుభంగి నీవిందున్నంతవరకును నీతండ్రి ప్రేమించుననియే నమ్మెదవు పుట్టినింటి కేగినగాని నా మాటలయందలి నిజము తెలియదు. గనుక పిచ్చిభ్రమను మాని గౌరవంబు గాపాడుకొమ్ము.

సతీ—ప్రాణేశ్వరా! అట్లెన్నటికి జరుగదు. ముమ్మాటికి జరుగదు గాన సెలవిచ్చి నాకోరికం దీర్పుడు. మీయాజ్ఞయైన వెంటనే పయనమయ్యెద నంతియకాని మీ యనుజ్ఞ నుల్లంఘించి సతీధర దూరనై యిహపరసౌఖ్యంబులం బాడుజేసుకొనునట్టి పాపురాలను గాను. నాథా! వేయిమాటలేల. మీరీ దీనురాలికి సెలవొసంగక తప్పదు

గట్టిగా నేనుబోక తప్పదు. ప్రాణములు పుట్టినింటివద్దను శరీరము మెట్టినింటివద్దను నిలచియున్నవి. యింకను నాలస్యమేల ననుగ్రహింపుడు.

ఈశ్వ—అవివేకురాలా! నీవెన్నివిధంబుల జెప్పినను వినకుంటివి. పైత్యరోగికి బంచదార చేదగునట్లు నీకిప్పుడు నా యుపదేశములు రుచించునా? అయినను నీకర్మ నిన్నీడ్చుచుండగా నేమిసేయగలవు.

గీ. వనిత! జన్మంపు పయనంబు నలదటంచు
బెక్కుభంగుల జెప్పిన వినవదేమొ
నిన్ననగనేల నీకర్మ నీవుగాక
పరు లనుభవింతురే వేయి పల్కులేల.

సతీ—పురభంజనా! మీరాగ్రహించిన నేనెంతదానను.

గీ. జననియును జన్మభూమియు ననెడు రెండు
క్షితిని "స్వర్గాదపిగరీయసీ" యటంచు
బల్కుచుందురు పెద్ద లేపగిది నిపుడు
బుట్టినింటికి నక్కటా! పోవకుందు.

మరియు నోజీవితేశ్వరా!

గీ. కన్నవారింటికిని గురుండున్నకడకు
సజ్జనులచెంతకును రాజసన్నిధికిని
ప్రియముగల్గినవారలు బిలువకున్న
నరుగవచ్చుగదా? యిది యనుచితంబె.

సతీ—జీవితేశ్వరా! నన్నిట్లింతకాల మేడిపించెదరు. అక్కటా! మీ యర్ధాంగిపై నింతయాగ్రహ మేలగలిగె. నింతకు నా దౌర్భాగ్యమే గారణము. (అని దుఃఖించును.)

ఈశ్వ—(తనలో) ఆహా! స్త్రీలకు యుక్తాయుక్త వివేకము లేదుగదా పిలువని పేరంటమునకు బోయిన నగౌరవంబు వచ్చునని

యెన్ని భంగుల జెప్పినను వినక పై పెచ్చు దుఃఖింపుచున్నది. నేనిప్పుడేమి సేయుదును. పుట్టినింటికి బొమ్మందునా తప్పక నాయవివేకి యగు గారవించును లేక బోవలదందునా యిచ్చట మనోవేదనచే గృశించునుగాన రెండును సమముగానే యున్నవి. అట్టిచో నీకాంత కోరిక దీర్చుటయే యుక్తమని తోచుచున్నది. (ప్రకాశముగా) దాక్షాయణీ!

చ. హృదయమున నీ కగౌరవము రాగల దేగిననంచు నెంచి నీ
పయనము వద్దటంచు బలుభంగుల జెప్పిన నింతదాక సుం
తయు జెవిబెట్టవైతివిగదా సుదతీమణి! నీ మనంబునన్
బ్రియముగ నట్టిచోటికిక వేగమె బొమ్మనుమాన మేటికిన్.

సతీ—ప్రాణపతీ! మీదయకు బదివేల వందనములు. నే నిప్పుడే సెలవు గైకొనియెద.

ఈశ్వ—మంచిది పొమ్ము.

సతీ—(నిష్క్రమించును.)

ఈశ్వ—(తనలో) అక్కటా నా యర్ధాంగి యెంతచెప్పినను వినక దుర్బుద్ధియగు దక్షునింటికి బయనమైనది. యింకేమి జరుగునోగదా కానిమ్ము విధివిధానము నడ్డగింప నెవ్వరు సమర్థులు. ఇంద్రాదులు నా దర్శనమునకు నిన్నటినుండి వేచియున్నారు గాన వారలతో మాట్లాడ బోయెద (అని నిష్క్రమించును.)

ద్వి తీ య రం గ ము.

ద క్ష య జ్ఞ శా ల.

సతీ—(ప్రవేశించి తనలో) ఆహా! యేమిది నేనన్న బ్రాణాధికంబుగా బ్రేమించు జనకుండు నేడేలనో పలుకరింపడాయె నిందులకు నా వలనగావింపబడిన లోపమేమున్నది. అయినను ముందుగా నేనేపలుకరించి చూచెద (ప్రకాశముగా) జనకా!

ఉ॥ చిన్నతనంబునుండియును బ్రేమను బ్రాణముకన్న నెంతయున్

మిన్నగ బెంచినట్టి సుతమీకడకుం జనుదెంచి నిల్వగన్
గన్నులు నెత్తిచూచి కడుగారవమొప్పగ బల్కరించరే
యన్నము నేనొనర్చితినయా? వినుపింపగదయ్య చయ్యనన్॥

అక్కటా యిప్పటికిని బలుకకున్నాడు నానాథుండుచెప్పినదంత యు యదార్థమగునట్లున్నది. కానిమ్ము మరలబలుకరించెద. తండ్రీ!

గీ॥ పలుకరింపవు నామీద నలుకయేల
గన్నబిడ్డలపై నింతకఠిన మేల
నింతవరకున్న గారాబ మెచటికేగె
జనక! నీకెట్టి యపకృతి సలిపితి కట!

దక్షు—(తనలో) యీసతీదేవి పిలువకున్నను జన్నమునకు వచ్చుటయేగాక బలుకకున్నను బలుకరింపుచున్నది. అయినను నన్ను బల్కరింపక నగౌరవపరచిన దురాత్ముడగు శంకరున కీపె యిల్లాలగుటచే నిపుడీమెను బ్రోత్సహింపజాల. (ప్రకాశముగా)
అమ్మాయీ!

సీ. నేను తండ్రినిగాను నీవు కూతువుగావు
సంబంధమే లేదు సత్యముగను
అలనాటి నీవివాహముతోటి దీతెను
పుట్టనింటిఋణంబు పట్టినీకు
కులవిహీనుండు సద్గుణహీనుడగునట్టి
రుద్రుండు ప్రబల విరోధి మాకు
నాదురాత్మునకు నిల్లాలివౌట విరోధి
గణములో నీవును గలసినట్లె.

గీ. అయిన బిలువక జనుదెంచినట్టి దాని
కింత సిద్ధాంతమేల రాద్ధాంత మేల
కూటికై వచ్చితివి పెక్కుమాటలేల

గూడుగూరలు దృప్తిగాగుడిచిపొమ్మా.
మరియు పరులయిండ్ల బిచ్చమెత్తి జీవించు పరమదరిద్రుడగు మగని జేబట్టుటవలన నీవు పుట్టినిల్లువదలినదాది పొట్టనిండునట్లన్నము నొకపూటయైనను దినలేదని నాయభిప్రాయము గావున గాలుకబట్టిన పేగు లాహ్యాయత జెందునట్లీ రెండుపూటలైన నిష్టమృష్టాన్నములను భుజించిపొమ్మా. అమ్మాయీ! యిందుకునీకేమైన గోపమా! పిలువక వచ్చిన నీప్రయాణమే యిందులకైనప్పుడుకోపమేలవచ్చునులే.

సతీ—జనకా! యూరక బేలికుము. నీకీదుర్బుద్ధి యెందులకుజనించె నిజముగా నీవినాశమునకే జనించినట్లు దోచుచున్నది. నాజీవితేశ్వరుని గులహీనుడనియు గుణహీనుడనియు ధనహీనుడనియు నిందింపుచుంటివా దేవదేవుండగు శంకరుని నిందించిన నీనాలుక ముక్కముక్కలుగా ఖండించినబాపమా యికనైన బాగుపడనెంచితివేని నాహితోపదేశమువినియాజగద్రక్షకునిపావనపాదపంకజములపై వ్రాలి క్షమాపణపత్రమునర్పించి యధ్వరంబునకు దోడ్కొనిరమ్ము పొమ్ము ఆశ్రితవత్సలుండుగాన నీకభయ మొసంగకపోడు. మరియు జగద్భర్తయగు నాభర్త లేకున్న నీజన్మమునకు గళయెక్కడ.

దక్ష—అమ్మాయీ! యేమనుచుంటివి. అంతయు నీమగనితోనే యున్నదా?

ఉ. మాటికిమాటికిన్మగని మాయెదుటన్ ఘనుడంచు జెప్పగా
నేటికి వాని గొప్పతన మెవ్వ రెఱుంగరు లోకమందు బ
ల్మాటలికేల జేల! భయమా? హరుడన్ననునిన్ను బొట్టునం
గాటుకబెట్టి రమ్మనుచు గట్టిగ నెవ్వరు పిల్చిరత్తఱిన్.

మరియు ముంజేతి కంకణమున కద్దమేల నన్నట్లు నీమగని ప్రభావ మెవ్వ రెఱుంగరని నాతో జెప్పుచుంటివి.

సీ. తినగ గంచములేక మనుజుని పుఱ్ఱెలో

దిరిపెంపు మెతుకుల దినెడువాని
గాపురం బొనరింపగా మందిరములేక
గాటిలో గాలంబు గడపువాని
జిగిమించు రతనంపునగలు దాల్పగలేక
బెనుపాప తొడవుల బెట్టువాని
గట్టుకొనంగ జక్కని వస్త్రములులేక
బలితోలు మొలజుట్టి పొంగువాని
గీ. యెక్కిపోవగా నొకమంచి జక్కి లేక
ముసలి బసవన్నపై నెక్కి మురియువాని
దయ్యముల కెల్ల నొడయుడై తనరువాని
నీ మగని నెవ్వరెఱుగరో నీరజాక్షి.
యిట్టి మహానీయుండగు నీభర్త రాకున్నచో మా యజ్ఞమున కేమియు
లోపము లేదుగాన నిక నీ యుపన్యాసములం జాలింపుము. పాప మిప్ప
టికే మిగుల శ్రమనొందితివి.

సతీ—దురాత్మా! విపరీతార్థంబులగల్పించి మత్ప్రాణనాథుని
పరివర్తన మెగడుచుంటివా? యేపరమపురుషుని పవిత్రనామాక్షర
ద్వయము నొక్కపరి సంస్మరించిన బ్రహ్మహత్యాది మహాదోషంబు
లైన దృటికాలంబులో నశించునో అట్టి శివుని నీచందమున నిందించు
నీకు ముస్ముందెట్టి దుర్గతులున్నవోగదా! కానిమ్ము నీకర్మ నీవేయనుభ
వింతువు తొందరయేల?

దక్షు—యేమిది నీ వాగ్ధోరణి యంతకంతకు మించుచున్నదే
పుత్రికవని యూరకొందుననుకొంటివా నాకాగ్రహంబువచ్చిన బ్రహ్మం
ద్రాదులైన నడ్డగింపలేరు గాన నికముందా దుష్టుని ప్రసంగము నా
యెదుట నెత్తకుము జాగ్రత.

సతీ—దుష్టా! దక్షా!

గీ. పొంగి పడనేల నీభాగ్యమునకు నిటుల
నున్నదికముందు నీకు దుర్యోగమరయు
జందిరికలు గాయు గొన్నాళ్ళు సాంద్రిమైన
చీకటులుగ్రిమ్ము గొన్నాళ్ళు లోకమందు.

(తనలో) అక్కటా యీ దురాత్ముండు నన్నవమానించుటయేగాక సర్వేశ్వరుండగు మత్ప్రాణనాథునిసైతము గడుంగడు దూషింపుచుండ నీ సభాసదులగు దేవతాబృందమంతయు నోరుమూసికొని కూర్చున్న వారలుగాని తగదని యొకరైన మందలింపరుగదా! ఆహా! యేమి యీ విపరీతము. (ప్రకా) ఓ దేవతాబృందములారా! మీరును ధర్మంబు నెడబాసి రాలేక మీకిది యుక్తమని తోచెనా? కానిండు మీరిందు లకుం దగుఫల మనుభవింపకపోరులే.

దక్షు—ఉ. ఎప్పుడు నిన్ను శంకరునకిచ్చి వివాహమొనర్చినాడనో
యప్పుడె తీరిపోయె ఋణమంతయు నీకును నాకు బూర్తిగన్
దప్పుడుమాటలన్ బలికి తాపము గల్గగ జేసితేని బల్
ముప్పు ఘటిల్లు నా వచనముల్ విని వచ్చినదారి బొమ్మికన్.

సతీ—ఈ యవివేకి నా హితోపదేశము వినునట్లులేదు. హా దైవమా! నేనిప్పు డేమిసేయుదును మొదటినుండియు బయనంబు మానుమని చెప్పుచున్న నా భర్తగారి వాక్యంబుల వినక వచ్చినందు లకుం దగినశిక్ష ననుభవించితిని. ఛీ! నేడిందరియెదుట నిట్టి యవమానమునంది యీ దేహముతో బ్రిజలమొగమెట్లు జూడగలను. అదియునుగాక నా ప్రాణేశ్వరుండు వలదని యెన్నివిధంబుల బోధించినను వినక వచ్చిన యీ దేహము నుంచుటయు మంచిదిగాదు గాన దీని నిప్పుడే యోగాగ్ని దగ్ధమొనర్చి పవిత్రితము గావించెద.

ఉ. తప్పక గీడువచ్చు వనితా యని నాయకు డెన్నిభంగులం
జెప్పిన లక్ష్యపెట్టక విశేషదయన్ జనకుండు జూచు నే

ముప్పును రాదటంచు మఖమున్ గనవచ్చి ఫలంబుగాంచితిన్
దప్పగ శక్యమే విధివిధానము బ్రహ్మకునైన నారయన్.

నార—జగజ్జననీ! దుఃఖింపకుము. దుఃఖింపకుము. సకల లోకారాధ్యుండగు నీభర్తను దూషించి లోకమాతవగు నిన్నవమానపరచిన యీ పాపాత్ముడగు దక్షుడు తప్పక కొలదికాలములో దగినశిక్ష ననుభవింపక బోడు. తల్లీ! యూరడిల్లు మూరడిల్లుము.

సతీ—భాగవతాగ్రేసరా! భర్తగారి యాజ్ఞనుల్లంఘించివచ్చి కన్నతండ్రిచే నవమానముంది యపవిత్రమైన యీగాత్రంబును వీతిహోత్రునిచే బవిత్రంబు గావింప నెంచితిని.

నార—హరహరా! యెంతమాట యెంతమాట అమ్మా! దాక్షాయణీ! నీవీయకార్యమునుండి తొలంగుమని నాప్రార్థన.

సతీ—స్వామీ! నాప్రయత్నమునుమీరడ్డగింపవలదు. యిప్పుడు మీరు దాక్షాయణియని నన్ను సంబోధించిరి. అందలియర్థము దక్షుని కూతురనని గదా! యీకౄరుడు యీపాపుడు, యీనీచుడు, యీయీశ్వరద్రోహియగు దక్షునికి నేబుత్రికనని యికముందు బిలుపించుకొనజాలవినజాల దీర్ఘాలోచన మీదనే నేనీకార్యమునకు గడంగితిని.

నారా—సాధ్వీమణీ! క్షీరనీరన్యాయమున మెలంగు మీదంపతులలో నీవు నశించిన వెనుక నీవల్లభుండగు శంకరుండీ వియోగబాధ సహింపగలడా?

సతీ—అల్లెన్నటికి జరుగదు. నేను మరల నేపుణ్యమూర్తి గర్భంబుననో యవతరించి నానాథుని మరల జేపట్టి సుఖించెద. గాన నామాటలుగా భర్తగారికిట్లు చెప్పుడు.

సీ. పతిమాట దాటిన పాపంపు గాయంబు
మోగవహ్ని బవిత్రమొందెననుము
విభునాజ్ఞ మీరిన వెలదుల కీరీతి

సమకూడదు వెతలంచు జాలెననుము
ప్రాణేశు పాదసేవకు నిరీక్షింపుచు
నిల్లాలు సురపురి కేగెననుము
అవివేకినగుచు భర్త్రాజ్ఞమీరిన తప్పు
మన్నింపుడని బ్రతిమాలెననుము

గీ. చెలియ నెడబాసి దుఃఖించు జీవితేశు
చింత దీర్పంగ మరల జన్మింతుననుము
ధృతిని విడనాడ వలదంచు దెలిపెననుము
ధాతవ్రాసిన వ్రాతలు దప్పవనుము.

మరియు నోనారదా!

గీ. కూతు నవమానపరచి విఖ్యాతచరితు
నల్లునందిట్టి గర్వించినట్టి దక్షు
మద మడంపక యున్న నెమ్మదికి శాంతి
చేకురదటంచు దుదిమాట జెప్పెననుము.

(అని యోగనిష్ఠబూనును.

(తెరబడును.)

తృతీయరంగము—ఈశ్వరభవనము.

(ఈశ్వర నందికేశ్వరులు ప్రవేశము.)

నంది—స్వామీ! శంకరా! నేడు విచారముగా గూర్చుంటిరి కారణమేమై యుండవచ్చును.

ఈశ్వ—నేడనవేల? నాయర్ధాంగలక్ష్మియగు సతీదేవి పుట్టి నింటికి బోయినదాది విచారముగానే యున్నది.

నంది—విచార మెందుకు స్వామీ!

ఈశ్వ—ఆదుర్మార్గుడగు దక్షునియింటి కీయబలను బిలువకు న్నను పుట్టినింటిపైగల ప్రేమచే వలదని నేనెంతవారించినను వినక బయనమైనది. అచ్చట నాతుచ్ఛుడేమేమి యవమానపుంబలుకులు బల్కెనో పిదప నేమయ్యెనో తెలియకున్నది.

నంది—చంద్రశేఖరా! ప్రమాద మేమియు గలుగనేరదు మీ రిందులకై సందేహపడనక్కర లేదు.

ఈశ్వ—నందికేశ్వరా! వానిసంగతి నీకు తెలియదు దక్షుండన నెట్టివాడని యూహించితివి. మూర్ఖులయందును దుష్టులయందును నతడే మొదటివాడు. (పరికించి) ఆవచ్చువా రెవ్వరై యుండవచ్చును.

నంది—మునివర్యుడగు నారదుడుగా దోచుచున్నాడు.

ఈశ్వ—అట్లయిన నీవుశీఘ్రముమే యెదురేగి వారల దోడ్కొని రమ్ము

నంది—చిత్తము (అని నిష్క్రమించును.)

(నారద నందికేశ్వరులు ప్రవేశించిరి.)

నార—గీ. అభవ! చంద్రార్ధభూష! సత్యస్వరూప!
తాపసావన! పావన! పాపహరణ!
ప్రవిమలచరిత్ర! శిఖనేత్ర! భస్మగాత్ర!
అతుల కరుణాస్వభావ! జోహారు దేవ!

ఈశ్వ—మునికంఠీరవా యిమ్మణిమయాసన మలంకరింపుడు.

నార—చిత్తము (అని పీఠముపై నాసీనుడగును.)

ఈశ్వ—నారదా! ప్రస్తుత మెటనుండి వచ్చుచుంటిరి.

నార—దయామయా! దక్షాధ్వరంబున కేగి వచ్చుచుంటిని.

ఈశ్వ— (ఆతురతతో) అట్లయిన నందలి విశేషములేమి?

చ. సవనము పూర్తిగా జరిగి చక్కగ నందఱు సంతసించిరే
యవగుణుడైన దక్షుడు తదాత్మజ నెంతయు గౌరవించెనే

యువిదను నీవు జూచితివె యున్నదె క్షేమముతోడ దాపస
ప్రవర! ప్రయాణ మెప్పుడనిపల్కె విశేషములేమి సెప్పుమా.

నార—(తనలో) యీ శంకరునకు సతీ మరణవార్త నెట్లు విన్నవింతును కటకటా! యెట్టివారికైనను మరణవార్త నెఱిగించుట దుస్తరముగదా !

ఈశ్వ—భక్తపుంగవా! యేల సందేహించెదవు (తనలో) యితని ముఖవైఖరిం బట్టి చూడ నేదియో దుర్వార్త వినవలసి యున్నట్లున్నది.

నార—దేవా ! తమకు దెలియనిదేమున్నది.

శా. సర్వజ్ఞుండవుగావె నీవరయగన్ సాధ్వీమణిం బూర్వ యో
శర్వా! నన్నిటు బృచ్ఛజేసెదవు నీచాత్ముండె మేమందు సౌ
పర్వోద్యానవ నక్షమంద పవనవ్యాతృత్తినిస్తాపమై
యుర్విన్ బాసి సుఖింపుచుండె సతి దక్షోదగ్రకోధాహుతిన్.

ఈశ్వ—హా! ప్రాణేశ్వరీ (అని మూర్ఛిల్లును.)

నార—(తనలో) ఆహా సర్వజ్ఞుడగు శంకరునిసైతము భార్యావియోగ మెంత దురవస్థను గల్గించినది. అయిన నందలి కష్టంబులు నావంటి బ్రహ్మచారుల కంతుబుట్టుట దుర్లభముగదా.

ఈశ్వ—(మూర్ఛలేచి) హా ప్రియసీరత్నమా! పరమదౌర్భాగ్యుడనగు నన్ను దుఃఖసాగరమునం బడద్రోసి నీవుమాత్రము స్వర్గసౌఖ్యంబుల ననుభవించుచుంటివా నారదా! పరమదుర్మార్గుడగు తండ్రి గావించిన యవమానముచేతనే ప్రియురాలు నశించెనా? ఔరా నే ననుకొనినదంతయు జరిగితీరినది.

నార—మృత్యుంజయా? దుర్మార్గుడగు దక్షుడు కన్నకూతురనియైనను కనికరములేక సతీదేవి నెన్నియో దూషణభాషణంబులాడుటచే నాసాధ్వీమణి తదవమానంబు భరింపజాలక యోగానలజ్వాల

లకు దన దేహంబు బలిగా నొసంగెను.

ఈశ్వ—ఎంతఘోర మెంతఘోరము.

ఉ॥ హారమణీమణీ! వికసితాంబుజపత్రవిశాలనేత్రి! దు
ర్వారవియోగదుఃఖజలరాశిని వక్కబడద్రోసితే మహా
క్రూరుడు తండ్రి జన్మమునకుక్ జనగూడదటంచు నేను వే
సారులు మొత్తుకొన్న వినజాలక నోటను దుమ్ముగొట్టితే.

ఉ॥ నీవలనక్ సుఖంబుల ననేకము బొందెదనంచు నెప్పుడుక్
భావమునక్ దలంచి పలుభంగుల నుబ్బుచునుంటిగాని నే
డీవిధి నీకు నాకు ఋణమెల్లను దీఱునటం చెఱుంగన
య్యో వనితామణీ! యెటులనుందును జీవముతోడ నేనిక్

సీ॥ అణుమాత్రమైన నాయానతిమీరని
పసిడిబొమ్మను నెడబాసినాడ
సతతంబు నాసేవ జక్కగా నొనరించు
ఫుల్లాబ్జముఖి గోలుపోయినాడ
నిత్యసత్యవ్రతనియతితో జరియించు
ప్రాణేశ్వరికి దూరమైనవాడ
సకలసౌఖ్యంబుల సమకూర్చి ప్రేమించు
వెలదిమిన్నను నేడు వీడినాడ

గీ॥ అకట చేదోడు వాదోడు నగుచు నెల్ల
పనుల నాకెంతయో సాయపడుచునుండు
పండువంటి లతాంగిని బాసినాడ
మొండిసన్యాసి నగుచు నేనుండినాడ.

సీ॥ నీమోము జూడక నిముస మోర్వగలేని
ప్రాణేశు నేరీతి బాసినావు
పద్మాక్షి! యీమందభాగ్యు డేకైవడి

నికను జీవించునం చెంచినావు
అనుదినం బతిభక్తి నర్చించు సురమాని
బృందంబు నేరీతి వీడినావు
మెఱుపుదీవియరీతి మెఱయు నీనెమ్మేను
గటకటా యేరీతి గాల్చినావు

గీ॥ యెంతకష్టంబు గల్గె నీవింత ఘోర
కర్మమున కొడిగట్టితో కలికిమిన్న!
యెన్ని జన్మంబులెత్తిన నిన్నుబోలు
భామ నాకబ్బునే పురంధ్రీమతల్లి!

నెచ్చెలి! నేనీదుఃఖ మెట్లు భరింపగలవాడ. నక్కటా! నీమరణవార్త విన్న నాగుండె లింకను బ్రద్దలుగాకుండెను గదా! యిట్టి కఠినహృదయుండ ననియే నన్నువిడనాడితివి గాబోలు! మృత్యుదేవతా! నేనన్నిసారులు వలదని చెప్పినను వినునట్లు చేయక బంగారువంటి నాభార్యను దక్షాధ్వరంబునకుం దోడ్కొనిపోయి నీపొట్టబెట్టుకొంటివా? ప్రాణేశ్వరీ! రాకాసుధాకరబింబంబును ధిక్కరించు నీముఖమండలమును గన్నులపండుగ యగునట్లు గాంచి సంతసించు భాగ్య మీమందభాగ్యునకిక లేదుగదా! కోమలంబులగు నీబాహువల్లరులచే నొడలెల్ల బులకలొదవునట్లొక్కసారియైన నన్ను గౌగిలించుకొనవుగదా! చతురాననా! నీ వెంత చుప్పనాతివాడవోయి. క్షీరనీరంబులట్లు గలసి మెలసియుండు మాదాంపత్యంబు జూచినంతనే నీకండ్లు గుట్టి మాకొత్తకాపురంబును గూలద్రోసితివా? పాపీ! నీవిట్టివాడవగుటచేతనే లోకంబులో నీకూరునుం బేరును లేకున్నది. సుందరీ! యెంతకాలమైనను హృదయసీమయందే వసించెదవు గాని కండ్లయెదుటబడి తాపము బాపగూడదా? అయ్యో! నాపై నింత గోపగించుటకు నీకేలోపమొనరించితిని ప్రేయసీ ప్రేయసీ! యీశంకరుడు నిన్ను విడనాడి యికజీవింపజాలడు. మున్మా

టికి జీవింపజాలను. స్వర్గంబునందైనను నిన్ను గలసి సుఖింపవలయునను నాసచే వచ్చుచున్నాడ. నెదురుగా వచ్చి యొక్క ముద్దుబెట్టి కౌగిటం గ్రుచ్చి యెత్తుము. (అని మూర్ఛిల్లును.)

నాం—జౌరా స్త్రీ మోహమును మించినదీ లోకంబున లేదుగదా అయ్యది సర్వజ్ఞుడగు శంకరు నంతవానిని సైతము జెవులు బట్టుకొని తోలుబొమ్మవలె దన యిష్టమువచ్చినట్లుగా నాడించుచున్నది యేమి దీనిశక్తి కావుననే.

గీ. అయ్యగారు వచ్చెనని నాతి పల్కలో
నన్ను సుతుండితోడ నాకను జెప్ప
రాజావనిమ్మెట్టి స్నేహ సౌఖ్యనే చెత్తు,,
రనుచు పల్కెనాడు రబ్రిమేమి.

సీ. యుద్ధంబు లెన్నియో సిద్ధంబులాయెను
దలప నీ మోహంబు వలనగాదె
సామ్రాజ్యములు వినాశమునందె నెన్నియో
దలప నీ మోహంబు వలనగాదె
నిరపరాధులుగాడ నెల్లినారెందఱో
దలప నీ మోహంబు వలనకాదె
సంపదబాసి బిచ్చమునెత్తి రెందఱో
దలప నీ మోహంబు వలనగాదె

గీ॥ జాతి నీతుల విడనాడి సంచరించి
చెలను గొందఱ తీమోహంబువలనగాదె
దిక్కులేనట్టి పక్షులై దక్కటకట
తలప గొందఱ తీ మోహంబువలనగాదె?

మరియును,

సీ॥ కడు భయంకరముతా కాంతారములలోన
నొంటిగా నివసించుచుండువారి

జలిచేత నెండవానలచేత గృశియించి
పడరాని కష్టముల్ బడెడివారి
నుప్పు బులుసు గారు మొయ్యన వర్జించి
దుంప ధూళిని బొట్టనింపువారి
నిందిరియాశ్వంబుల నెంతయు బంధించి
కఠిన తపోవృత్తి గడుపువారి
గీ॥ వేదముల దలకిందుగా వేయిసార్లు
వల్లెవేసి విరాగులై వరలువారి
నినుపగోచుల మొల బిగియించువారి
నాటలాడించె స్త్రీ మోహ మన్న యెంతి!

అద్భుతము, అసామాన్యము, అనంతము, అనామకము, అజరము.
అమరము, అజేయము, అమోఘము, అనుపమానము నగు నీస్త్రీ
మోహమున కేకోలదిమందియో దప్ప దక్కినవా రందరు దాసాను
దాసులే గదా!

సీ॥ కోడియై "కొక్కొరోకో" యటంచును గూసి
యయ్యహల్యను బొందె నమరభర్త
గురుపత్నియని యెదు సంకోచమైనను లేక
దారతో గూడె నాధవశకరుడు
మోహినీరూపంబు మురవైరి తాల్పని
ల్లిపకంటు డాచెలిని వెంబడించె
గన్నకూతురటన్న గమనంబు లేక వి
రించి భారతిని వరించె నట్లు
గీ॥ గొప్పవారంచు బిరుదుల గొన్నవారి
నిట్లు "చైతక్క" లాడించె నింక నొరుల

ముచ్చటల జెప్పనేల స్త్రీమోహ మెంతి
జేయదలచిన నంతయు జేసితీరు.

ఈశ్వ—(మూర్ఛనుండి లేచి) నారదా! యిప్పు డిందున్న నాపెన్నిధాన మెటకేగె.

నార—దేవా! నేనుగాక నిం దెవ్వరుండిరి.

ఈశ్వ—హాసతీమణీ!

గీ॥ కంటబడితివనుచు గష్టంబులన్నియు
మఱచితివనుచు సంతసించి
కౌగిలింపబోవ గాన్పింప వదియేమొ
యెచట దాగియుంటివిందువదన.

త్రిపురసుందరీ! నీవెందుంటివో కన్పింపవా అక్కటా!

సీ॥ కళకళలాడు ముద్దులగుమ్మ నెమ్మోవి
చూడలేనట్టి యీచూడ్కు లేల
ముకురంబుల హసించు ముద్దియ చెక్కిళ్ళు
ముద్దాడలేని యీమోవి యేల
నలివేణి తేనె తేటలవంటి మాటల
వినజాలనట్టి యీవీను లేల
కుసుమకోమలమైన కులకాంత నెమ్మేను
కౌగిలింపగలేని కరము లేల

గీ॥ పొంగి ప్రేమామృతరసంబు పొరలునట్లు
చెలువతో బల్కనట్టి యీజిహ్వ యేల
వలచి వలపించి సంతోషవార్ధి దేల్చు
సకియ నెడబాసినట్టి యీజన్మ మేల!

నార—శంకరా! యేమి నీవెఱ్ఱి?

ఉ॥ అజ్ఞునిరీతి దల్లడిలి హా! యని యేడ్చెద వేల యిట్లు స
ర్వజ్ఞుడవైన నీవు నభవా! ఫలమేమి? జగంబులో బలర
ప్రాజ్ఞులు విన్న నీచరిత బక్కున నవ్వరె? లోకవంద్యులౌ
విజ్ఞుల కాపదల్ గలుగువేళల గొందలమందు టొప్పునే.

ఈశ్వ—మునికుంజరా! ప్రియురాలు నామాటవిని పుట్టినింటికి బోకున్నచో మరణింపకుండెడిదిగదా.

నార—యెంత పిచ్చిలోనుంటివి.

చ. జలనిధిలోన మున్గినను ___లగుహాంతరిమును జూరినను
దలపగ గానడాడిన విధాత లిఖించినవ్రాల తప్పగా
నలవియె? యెట్టివారలకునైనను మీరలెరుంగనట్టి ని
తులు నవి నీతులుంగల రె ధూర్జటి! పెక్కులు బల్కనేటికిన్.

మరియు

గీ. పైత్యరోగికావుపాలు జేదగునట్లు
దమకు గీడునూడు తెరుణమందు
బెద్దవార లెన్నిసుద్దులు జెప్పిన
జెవిని బెట్టలేరు క్షితిని జనులు.

విశ్వనాథా! పామరుండనగు నేను మీకు బ్రీపంచధర్మంబు లెఱిగించు నంతటివాడకాను భార్యావియోగమునకై నీవే యిట్లు గోలబెట్టిన నిక మాయామోహితులగు లోకుల యవస్థ యెట్లుండునో యూహింప దుస్తరముగదా గాన మీరీశోకంబువదలి ధైర్యమవలంబింపుడు.

ఈశ్వ—అక్కటా ధైర్య మవలంబింపక జేయునదిమాత్ర మేమున్నది నారదా? నాయర్ధాంగి మరణించుతఱి నీకేమైన జెప్పెనా?

నార—చెప్పినది.

ఈశ్వ—(ఆతురతతో) ఏమనిచెప్పెనో కర్ణపేయముగా విను పింపుము నారదా!

నార—దేవా! అవధరింపుడు.

సీ. "పతిమాట విననట్టి" అను పద్యము జదువును.

ఈశ్వ—నారదా! నా వియోగదుఃఖము నెడబాపుటకై మరల బుట్టి నన్ను జెట్టబట్టెదనని చెప్పినదా నిక్కముగా జెప్పినదా!

నార—స్వామీ యిందబద్ధమేమున్నది.

ఈశ్వ—అమ్మయ్యా నా మనస్తాప మిప్పటికి గొంతవఱకు జల్లాఱినది భక్తపుంగవా! యింకేమేమి చెప్పినది.

నార—అయ్యా! యామెకడసారిమాటగా మీతో నిట్లను మన్నది.

గీ. "కాతు నవమానపరచి" (అను పద్యము జదువును.)

ఈశ్వ—మంచిది నాయుద్దేశము నెంతయు బలపఱచినది. (రోషముతో) దుష్టా! దక్షా! మత్ప్రాణసతీమరణకారకుండవగు నీజన్నంబుభిన్నంబొనర్చి నీరూపు మాపునట్లు శూరాగ్రేసరుడగు వీరభద్రు నిప్పుడే సృజించి పంపుచుంటిని. దురాత్మా! నీకింతగర్వ మెక్కినదా? నా బారినుండి యెట్లు దప్పించుకొనగలవో కాచుకొమ్ము ముల్లోకంబులెత్తివచ్చినను నన్నడ్డగింపలేరని తెలియదు గాబోలు.

నార—దేవా! ఆకలితచిత్తుడగు దక్షునకీప్రాయశ్చిత్తము జేయవలసినదే నాకిక సెలవొసంగ వేడుచున్నాడను.

ఈశ్వ—మంచిది పోయిరమ్ము.

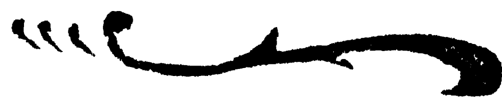
నార—(నిష్క్రమించును.)

ఈశ్వ—(తనలో) నేనిప్పుడేపోయి వీరభద్రుని సృజియించి దక్షుని శిక్షింప బంపి పిదప నా యర్ధాంగికిని నాకును పునస్సమాగమ మగువరకును జిత్తశాంతికై శీతాచలంబునకేగి తపోవృత్తి నవలంబించెద. (అని నిష్క్రమించును.)

ప్రథమాంకము-సమాప్తము.

మాహేంద్రజననము.

ద్వితీయాంకము.

—:♦:—

ప్రథమరంగము:—హిమవంతునిగృహము.

[మేనకాపార్వతులతో హిమవంతుడు ప్రవేశించును.]

హిమ—ప్రేయసీ! మన ముద్దులపట్టియగు పార్వతికి కన్యాత్వము ప్రాప్తించినది. తగినవరుని విచారించి వివాహ మొనరింపవలసిన కార్యభారము మనపైకి వచ్చినది. యిందువిషయమై నీవేమి యాలోచింపుచుంటివి.

మేన—నాథా నేను నదే తలంచుచుంటిని గాన,

గీ. చదువుసంధ్యగల్గి చక్కదనముగల్గి
కులము గూడుగల్గి గుణముగల్గి
వయసు వాసిగల్గు వరుని విచారించి
చిన్నదాని పెండ్లిసేయవలయు.

(వినుటనభినయించి) నాథా యెవరో రామనామసంకీర్తన గావింపుచు నిటు వచ్చుచున్నట్లున్నారు.

హిమ—యింకెవ్వరు నారదమునీంద్రుడు గావచ్చును.

కీర్తన

నార—ధరాసుతాప్రియకరా! గుణాకర! సురార్చితా! పురుషోత్తమా!
సరోజలోచన! ఖరాదిదానవహరా! మహాద్భుతవిక్రమా! ॥ ధ॥
మునీశ్వరోత్తమ మనోజ్ఞభాస్కర! ఘనాఘనాంగ! శుభాకరా
మనోజసుందర! దినేశ్వరప్రియతనూజమిత్ర! పరాత్పరా॥ ధ॥

పయోధిబంధన! దయామయా! శ్రితభక్తమాంతకా! మృదుభాషణా
వియన్నదీజనక! యోగిరంజన! జయప్రదా! రిపుశోషణా॥ ధ॥

(అని పాడుచు బ్రవేశించును.)

హిమ—(ఎదురేగి) నారదమునీంద్రా! నమస్కారము.

నార—సమస్తవాంఛా సిద్ధిరస్తు.

మేన—భాగవతాగ్రేసరా వందనములు.

నార—దీర్ఘసుమంగలీభవ.

పార్వ—జడదారిరాయా! దండములు.

నార—కల్యాణప్రాప్తిరస్తు. (హిమవంతునిజూచి) నగరాజా! యీబాలికామణి యెవ్వరు భవత్పుత్రికా రత్నమగు పార్వతియా యీమెయింకను నవివాహితయోగదా.

హిమ—అవునుస్వామి.

నార—వివాహ విషయమై ప్రయత్నించుటలేదా!

హిమ—ఆవిషయమునే యాలోచింపుచుంటిమి.

నార—ఎవరకీయదలంచిరి.

హిమ—యింకను నిశ్చయింపలేదు స్వామి.

నార— యీకన్యారత్నము నమ్మహేశ్వరునకిచ్చి పెండ్లిజేసి నచో సువర్ణమునకు సుగంధ మబ్బినట్లుండును గాన నందులకు యత్నింపుము.

హిమ—మహాత్మా! సర్వజగత్కర్తయగు మహేశ్వరుండెక్కడ మేమెక్కడ నమ్మహానీయుడు మాయింటి యల్లుడగుటెక్కడ.

ఉ. అందని చెట్టుకాయలకు నఱ్ఱులజాచిన లాభమేమి? బా
లేందుధరుండు సర్వజగదీశుడు బ్రాకృత కన్యకామణిన్
బొందగ నిచ్చగించునె? తపోధన నీచమృగాలమేడ? బా
రందరలోకమేడ? నగరా? యిదిలోకులువిన్న ముందుగన్.

నార—అట్లనుకొంటివా దేవదేవుండగు శంకరుండు నీకల్లుండైన నేమియోడెదవు పిచ్చివాడా! యీబాలిక యెవ్వరని తలంచితివి.

గీ. మొదట నీశ్వరుపత్నియై పుట్టినింట
మిగుల నవమానపడి తొంటి మేనువిడచి
పుత్రియై పుట్టె మీపూర్వ పుణ్యమునను
లోకమాత సతీదేవి నీకుమారి.

దక్షాధ్వరంబున బిత్రులవ్వావమానంబున కోర్వలేక యోగానలంబున నెప్పుడు సతీదేవి స్వీయదేహమును విసర్జించెనో తదాది భర్తయగు పరమేశ్వరుండు నిర్విషయాభిలాషియై పరాంగనా సక్తుండుగాక నిమ్మం చు కొండయందు నిరుపమాన తపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై యున్నవాడతండు కొలదికాలములో నీకన్యకామణిం బరిణయ మాడగలండుసుమా.

హిమ—తాపసోత్తమా! మీవాక్యంబుల విన్నదాది నా మే నం బులకలొదవుచున్నవి. మీరిప్పుడు చెప్పినదంతయు నిజమే.

నార—హిమవంతా! నీతో బరిహాసములాడుచుంటినా ము మ్మాటికి నిక్కము. సందేహములేదు.

హిమ—అహో యేమియీదంపతుల భాగ్యము.

ఉ. సర్వజగత్ప్రభుండు బలశాసన ముఖ్య సుపర్వవంద్యు డు
గర్వితచైత్యభంజను డఖండ యశోనిధియైన యట్టియా
శర్వుని ధర్మపత్నియయి సన్నుతిగన్న సతీమతల్లి మత్
పూర్వభవార్జితానుపమపుణ్యవశంబున బుట్టె బట్టియై.

మేన—ఉ. అమ్మరో! మేము పామరులమౌటనినుం దెలియంగలేక లో
కమ్ములకెల్ల దల్లివయి గణ్యతకెక్కిన నిన్ను నింతకా
లమ్మును గూతువంచును దలంచిన దోసమునెన్నకే, దయా
ర్ద్రమ్మగునట్టి చిత్తమున రక్షణజేయగదమ్మ! శాంకరీ.

పార్వ—ప్రియజననీ జనకులారా! మీరలు నన్నరితగా శ్లాఘిం

పవలసిన పనిలేదు. మీరెంతయు బుణ్యమూర్తులగుటచేతనే మీగర్భంబున బుట్టితిని.

నార—అచలేశ్వరా! నీవల్లునికొరకు విచారింప బనిలేదు. కొలదికాలములో జంద్రశేఖరుండు పార్వతిం గ్రహింపగలడు. నేనిక సెలవు గైకొనియెద.

హిమ—చిత్తము స్వామీ! దయయుంచుడు (అని నమస్కరింపును.)

మేన—నాధా! యిక జరుగవలసిన కార్యక్రమ మేమని నిర్ధారణ జేసిరి.

హిమ—నాకు నదియే దోచకున్నది. మహామహుండగు గంగాధరుం డడుగకమున్నె పట్టిం జేపట్టుడని మనము కోరినచో బరిగ్రహింపునో లేదో యని సందేహింపుచుంటిని. యిందువిషయమై నీయుద్దేశ మేమి.

మేన—హృదయేశ్వరా! నాకొక్క యుపాయము దోచుచున్నది. మన మమ్మహేశ్వరునిచెంతకేగి "శంకరా! మాపట్టిని నీకు బూజాద్రవ్యాదులందెచ్చి యిచ్చుచు బరిచర్య జేయుటకై నియోగింప దలంపు గలదుగాన దయతో నిందుల కంగీకరింపుడని ప్రార్థించిన నిష్టపడునని యే నా నమ్మకము. పార్వతి యందుండుటయే తటస్థించిన యెడల నేడు గాకున్న రేపైన మనకోరికలు సిద్ధింపక పోవు.

హిమ—ప్రాణేశ్వరీ! మంచియుక్తి బన్నితివి. గావున మనమిప్పుడే యప్పశుపతిం దర్శింపబోవుదము అమ్మాయీ రమ్ము.

(అని అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

—:•:—

ద్వితీయరంగము—బ్రహ్మగృహము.

(తెరలో) చతురాననా! రక్షింపుము. రక్షింపుము.

బ్రహ్మ—(ప్రవే) యెక్కడిదో యార్తనాదము వినవచ్చు చున్నది యెవరై యుండవచ్చు.

(ఇంద్రాదిదేవతలు ప్రవేశింతురు.)

ఇం—(చేతులు జోడించి)

గీ. ఆశ్రితావన! మూర్తిత్రియస్వరూప
అప్రమేయ! సృష్టిస్థితిహారణకర్త!
నిగమకారణ! నిరుపమ! నిర్వికల్ప!
కరుణ మమ్మేలుమయ్యా! యో కమలగర్భ.

బ్రహ్మ—సోదరులారా!

గీ. మిగుల జిన్నవోయె మీ మొగమ్ములు
దొంటి తేజమెల్ల దొలగె నేడు
నెందువలన గల్గె నీ కష్టదశ మీకు
వేగ జెప్పరయ్య విబుధులార.

ఇం—దేవా! సర్వాంతర్యామివై సర్వసృష్టికర్తవై సర్వజ్ఞుడవగు మీ రెఱుంగని దేమున్నయది. అయినను గోరితిరిగాన విన్నవించెద.

గీ. మొదట దైత్యుల సృజియించి పిదప వారి
కీయరానట్టి వరముల నిచ్చెదీవు
తుదకు గర్వించి వారు మాముంపదెంచి
చెప్పరానట్టి వెతలపాల్సేయుచుండ్రి.

బ్రహ్మ—మిమ్మిప్పు డట్లు బాధించు దుష్టదానవుండెవ్వడు?

ఇం—ప్రస్తుతము బాధింపునది తారకాసురుడు వాని దుష్ప్రవర్తన మింతింతయని చెప్ప దరముగాదు.

సీ. మఖములలోవచ్చు మా హవిర్భాగంబు
లదరించి బెదరించి యుపహరించె
వనవాసమున దపోవ్రత మాచరించెడు
జడదారిమూకల జావగొట్టె
సాధ్వీమతల్లులౌ సౌరాంగనల బట్టు
బలిమిమై జెఱపట్టి బాధబెట్టె
స్వర్గీయులగువారి సర్వసంపత్తుల
క్రూరస్వభావుడై కొల్లుగొనియె.
గీ. గటకటా తారకునివల్ల గలుగుచున్న
బాధ లిన్నియటంచు జెప్పగ దరంబె
అమర సముదయమెల్ల నే డడవులందు
దిక్కులేనట్టివారలై తిరుగవలసె.

సన్నిపాతజ్వరగ్రస్తున కెట్టి దివ్యౌషధంబులైనను గుణమీయజాలన ట్లతనియందు మే ముపయోగించిన చతుర్విధోపాయములును వమ్మైన నవి. శరణాగతత్రాణ పరాయణుండును చక్రాయుధుండును నగు నారాయణుండు మా కష్టంబుల నీడేర్పగదాయని గంపెడాసతో బోయి విఫలమనోరథుల మైతిమి. జగత్కర్తలగు మీరలు తప్ప నిక నెవ్వరును మా యాపదల బాప సమర్థులులేరు గాన మా విన్నపంబు నాలించి యీ దీనుల దారకుని బారినుండి తప్పింపుడని ప్రార్థించు చున్నారము.

బ్రహ్మ—పురందరా! మీ కష్టంబులువిన్న గుండె లదరు చున్నవి. తారకుం డింత మితిమీరెనుగా. కానిమ్ము రాక్షసుల ప్రభుత్వ మెన్నటికిని జిరకాలము నిలువనేరదు. నిలువలేదు. వారి యధర్మ వర్తనమే వారిని నాశమునకు దప్పక దోడగుచుండును. వేయేల.

గీ॥ కమలనేత్రిల మానభంగంబొనర్చి
శాంతమూర్తుల నదయుడై చావగొట్టి
పరధనంబుల హరియించి పాలితులకు
బాధ లొనగూర్చువాని సాంబ్రాజ్యమున్నె.

మరియు నోవజ్రిపాణీ!

గీ॥ అల్పునకు నధికారంబు నప్పగింప
దొంటి దుర్గుణముల నెట్లు గెంటగలఁడు
కనకపీఠంబుపై శునకమును నిల్ప
బాడుకూళ్లెల్ల దినుబుద్ధి వీడగలదె.

ఈదురాత్ముండు మడియుటకు నేనిప్పు డేమి సేయవలయుననిమీయభిప్రాయము.

ఇం—కమలాసనా! పురుషుండు సంసారబంధవిముక్తికొరకు ధర్మమును గోరునట్లు సురకంటకుం డగు తారకాసురునిం బరిమార్చుటకు మహాబలశాలియగు సేనానాయకు నొకని నొసంగుడనిమాకోరిక గాన శీఘ్రిమే మాయభీష్టము దీర్చి మనశ్శాంతి గల్గింపుడు.

బ్రిహ్మ—వాసవా! మీకోరిక బాగున్నది కాని లోకకంటకుం డగుతారకుని వధించు విషయమై నేనెట్టి ప్రియత్నమును జేయుటకు వీలులేదు కారణమేమన నాదైత్యవల్లభుండు నన్నుం గూర్చి పెక్కువత్సరంబులు కఠినతపం బొనర్చిన నేబ్రిసన్నుండనై కోరిన వరంబులెల్ల నిచ్చితి నవ్వరప్రిభావమువలననే వాడింత యభివృద్ధిబొందెను అట్టివానిని నేను మరల వినాశన మొనరించుట సమంజసముగాదు విషవృక్షమైనను దా బెంచ్కితా దుంచుట ధర్మమా? అదియునుంగాక

గీ॥ యుద్ధకుశలంబు నతులబలోద్ధతియును
గలిగి విలసిల్లు తారకుగం డడంప

సభవరేతోంశసంభూతుడై నపురుషు
డొక్కడె సమర్థు డూహింప నిక్కముగను.

అతండు మీకు సేనానాయకుండై నిర్వక్రపరాక్రమంబున శుక్రశిష్యుల జెండాడి స్వర్గరాజ్యలక్ష్మిని మీస్వాధీన మొనర్పగలడు కాని యిందులకు మీరొక్క ప్రియత్నము మాత్రము చేయవలయును

ఇం—దేవా! ఆప్రియత్న మెయ్యది!

బ్రహ్మ—లోకమాతయగు సతీదేవి దక్షయాగంబున మరణించుటచే భార్యావియోగదుఃఖ శాంతికొర కీశ్వరుం డిపుడు తమోగుణశూన్యుడై హిమనన్నగంబున దపం బొనరింపుచుండె. దాక్షాయణి యుః మరల గొండలరాయునికి గూతురై పుట్టి శంకరకరగ్రహణాపేక్ష నతనికడ బరిచర్య నెఱపుచుండె. నయ్యీశ్వర వీర్యంబును పార్వతి తప్ప నితరు లెవ్వరును భరింప సమర్థులుగారు. గావున శశిశేఖరుండచలాత్మజను సత్వరంబున బెండ్లియాడున ట్లొనరింపవలయును.

ఇం—దేవా? మావలన కార్య మెట్లగును.

బ్రహ్మ—మీరు మన్మథునిం బ్రార్థించి యతని నందులకు నియమించి రేని కుసుమశరప్రయోగమున క్షణకాలములో నిందుశేఖరున కమ్మందయానపై మోహంబు దగులొ్కనున ట్లొనర్పగలడు. యిందులకు సందియములేదు గావున శీఘ్రిం బట్లు జేయుడు.

ఇం—చతురాననా! మంచి యుపాయము జెప్పితిరి. మాకు సెలవొసంగిన నందులకు బ్రియత్నింతుము.

బ్రహ్మ—మంచిది. శుభమగు గాక!

(అందరు నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము—ఈశ్వర తపోగ్రహము.

[తపంబొనరించు ఈశ్వరుడును సేవకురాలు పార్వతియు నుందురు.]

పార్వ—పూజాకుసుమంబుల దెచ్చితిని. నియమవేదికను బరిశుభ్రిపరచితిని. యనుష్ఠానమునకై పానీయముం దెచ్చితిని. కాని ప్రాణేశ్వరుండు నేడింకను దపోదీక్షనుండి లేవలేదు.

ఉ. ఎన్నడు నాప్రియుండు శివుడీతపమున్ విరమించు నక్కటా
యెన్నడు మత్కృతవ్రతములెల్ల ఫలించు బునస్సమాగమం
బెన్నడుగల్గు బుష్పశరు నెన్నడు ధిక్కృతుగా నొనర్తునో
పన్నగభూష! నాపయిని బంతమదేల నను గ్రహింపుమా.

సీ. కడుపార నన్నమెన్నడు భుజంపగలేదు
నీమీద ప్రీతిచే నిర్మలాత్మ!
నిజముగా నెన్నండు నిదురబోవగలేదు
నీమీద వలపుచే నిగమవేద్య!
చెలగి యెన్నడు మంచిచీర దాల్పగలేదు
నీమీద వాంఛచే నిష్కళంక!
యితరవిచారంబు నెడదజేయగలేదు
నీమీద మమతచే నిర్వికల్ప!

గీ. నిన్నువిడనాడినది మొదల్ నేటివరకు
నాయవస్థను వర్ణింప నలువవశమె
జాలమిక నేల విరహంబు సైపజాల
నేలుకొనుమయ్య! నీదాసురాలినయ్య!

క. నన్నలయింపదపంబను
పన్నుగడంబన్ని నావు పరమమునీంద్రిల్

నిన్నఖిలేశుడవనుచున్
సన్నుతిజేసెదరు నీదుజప మెవ్వరికో.

గీ. భర్తమాటను వినవట్టి పాపురాలి
మదమడంపగ నీదు నెమ్మదిదలంచి
యువతి నిల్లెడిపింపుచునుంటివేమొ
ప్రిథమదోషంబు మన్నింప బాడికాదె.

ప్రాణేశ్వరా! నాయవస్థ లోకబాంధవు నెడబాసిన పద్మినీరమణివలె నున్నది. ఆడుదాన నగుటచే యుక్తాయుక్త జ్ఞానశూన్యనై నే నొనరించిన తప్పులన్నియు మన్నించి నన్నుం జేపట్టి ప్రాణదాన మొసంగుడు.

సీ. మునులార! సౌజన్యఖనులార! మీరైన
జీవితేశ్వరునితో జెప్పరాదె
సురలార! సత్కృపాకరులార! మీరైన
జీవితేశ్వరునితో జెప్పరాదె
తరులార! సుమవికస్వరులార! మీరైన
జీవితేశ్వరునితో జెప్పరాదె
ఖగములార! శిరస్థమణులార! మీరైన
జీవితేశ్వరునితో జెప్పరాదె

గీ. కీరమా! నేనొనర్చిన నేరమేమి
భారమా? కోకిలా! నీకు, పడతిమేడ్వ
గోరికా? శారికా! మంచుకొండపట్టి
బాధ దీర్పంగ నెవ్వరు బాలుపడరె.

అక్కటా మత్ప్రాణనాధుని హితోపదేశము విని దుర్మార్గుడగు దక్షుని యింటికి బోకున్న నాకీ బన్నములన్నియు రానేరవుగదా యెంత వెట్టిదానను విధి యిట్లుండ నేనట్లు జేయ వశమా.

గీ. కర్మఫలముల వడ్డితో గట్టికుడున
వలయు గాకెట్లు తప్పింపవలనుపడును
"చేసికొన్నట్టివారికి జేసికొన్న
యంత" యనియెడు లోకోక్తి వ్యర్థమగునె.

కీడులో మే లన్నట్లు తారకునిచే బాధింపబడుచున్న నిలింపులు బ్రహ్మ పాలికిం జని మొఱబెట్టుకొన నద్దానవునిం దునుముట కీశ్వరవీర్యసంజనితుం డొక్కడే సమర్థుం డనియు నందులకన్యోన్యవియోగులై యున్న గౌరీశంకరులకు బునస్సమాగమమగునట్లు జేయుడని చెప్ప వారలా పనికై మన్మథుని నియమించినట్లు గాలివార్త వచ్చినది. యియ్యది నిజవార్తయైన నాప్రయత్నమున కెంతయు సాయపడును. కాని యీ దురదృష్టవంతురాలి కింతభాగ్య మున్నదా! అదిగో చంద్రశేఖరుండు తపోదీక్షను వీడినట్లు దోచుచున్నది. నేనిక నిశ్శబ్దముగా నుండెద.

ఈశ్వ—(తపంబు జాలించి) యెవ్వ రీజవ్వని పొదచాటున. వార్వతియే! యేమి యీయింతి సౌందర్యము.

సీ॥ పూర్ణేందుబింబమో, ఫుల్లాబ్జమో, తేటి
దర్పణంబో, లేక తరుణి మొగము
చేపలో, వలరాజు తూపులో, జగిమించు
కలువపూరేకులో, చెలువ కనులో,
కోకంబులో, పుష్పగుచ్ఛంబులో, హేమ
కుంభంబులో, లేక గొమ్మచనులో
తొలకరిమెఱుపో, కాంతులనీనుచుక్కయో,
కనకవల్లియొ, యట్లుగాక జెవియొ
గీ॥ బళిరె! యేమని వర్ణింతు బడతిమిన్న
నీతళుకు, బెళ్కు, నీనిగ్గు, నీమెఱుంగు,

నీయొయ్యారంబు, నీహొయ, నీవిలాస,
మీముఖవికాస, మూహింప నెంచుగలదు.

సీ॥ అలినీలవేణి దేహచ్ఛాయ దలపోయ
నవలీల హేమాహ్వయంబు మాపు
వనిత సర్వోర్వరులావణ్యంబు గణ్యమై
రంభాతిశయము నారంగ జేయు
జవ్వని నాసికా సౌందర్యగరిమ తి
లోత్తమ నోరు బైకెత్తనీదు
తరుణేందుముఖి లసత్తరళేక్షణంబులు
హరిణముదోద్రేక మణగద్రొక్కు

గీ. నంబుజాననుమైన శేషాహ్వమైన
నీమిటారియొయ్యారంబు నెన్నగలరె?
పరమయోగీంద్రులైన నీపడతిగాంచి
కామదాసానుదాసులు గాకయుంద్రె

అబ్జజ్యాచతురాననుం డీసుందరి నెట్లుసృజించె, నిక్కముగా నతండీ లోకత్రయంబునం గల సౌదర్యమంతయు నొక్కచో జేర్చి కరగిపోత బోసిట్లున్నాడు. వహ్వ! యీవాలుగంటి కేలుబట్టని జన్మము నిష్ఫలంబు గదా! (ఆశ్చర్యమునభినయించి) యేమి యీచిత్తవికారము ఓహొ తెలిసినది. దుష్టా మన్మథా! యెంతపనిజేసితివి. యితండు జితేంద్రి యుండగు త్రిలోచనుం డన్న సంగతి నెఱుంగవుగాబోలును.

(అనిరోషముతోఁజూచును.)

[రంగస్థలమున నొకమూల మంటమండును.]

దురాత్మా! మన్మథా! నేత్రాగ్నిచే భస్మమైతివా మంచిది తగిన శిక్ష ననుభవించితివి. ఛీ ఛీ తపోవిఘ్నకారిణులగు యువతీమణుల చెంత నివ

సించుట తగనిపనిగాన నిటనుండి వెడలిపోయెద (అని నిష్క్రమించును.)

పార్వ—హా! దైవమా! యెంతపనిజరిగినది. నిర్జరప్రేరితుండగు కుసుమాయుధునివలన నాకోర్కెలీడేరు ననుకొంటిని. గాని యింత దురదృష్టవంతురాలికంతటిభాగ్యము లభించునా!

శా. ఉవ్విళ్లూరగ నాకు నీశ్వరునకున్ యుద్వాహమౌనంచు నీ
పువ్విల్తున్ మసిజేసి జవ్వనులతో బొందైల నాకంచు నా
జవ్వన్ జవ్వన మగ్గిలోగలపి రోషస్ఫూర్తి సేగెన్ శివుం
డెవ్వారి న్నుతియింతు నెద్ది తెలుపం గేళి జీవం చెదన్

ఉ. ఇంతదరిద్రురాలు భువి నెందయినంగలదే తలంప నా
చింతల కంతమెన్నటికి జేకురు నాకొక్క నిజేశు బాసి యే
యింతులమిన్న యెప్పటికి నేగని నవ్వితినో మనోహరుం
డింతటి పంతమూనుటకు నేనొనరించిన దోసమెట్టిదో

శా. చిత్తస్థైర్యపరీక్ష సేయ నిటులన్ శాంతాంబుధన్ మునిచితో
ఉత్తస్వామణి ఘోరపాపముల దానేమైని గావించినో
చిత్తంబందిక రోతబుట్టెనొ సతీస్నేహంబుపై జెప్పుమో
మత్తారాతిభుజంగగారుడమణీ! మాహేంద్రచింతామణీ!

అక్కటా నేనిట్లెంత విలపించినను లాభంబులేదు, గాన ధైర్యంబు దాల్చి, యేజగజ్జెట్టిని మొట్టమొదట జెట్టబట్టి పట్టపురాణినై సకల సౌఖ్యంబులననుభవించితినో, యేలోకనాయకుం డెన్నిజెప్పినను వినక నవ్యక్తురాలనై పుట్టినింటికేగి యచ్చట నవమానపడి యోగాగ్నిజ్వాలలకు నాశరీరమప్పగించితినో, యేపుణ్యపురుషునిం బెండ్లియాడదలచి మరల నీహిమవంతునికిం బట్టినై పుట్టితినో, యేతపశ్శాలికి నేటిదనుక బరిచర్య గావించి ధన్యతం జెందితినో యట్టి శంకరుండు తప్ప నావము ప్పాల దప్పింప సమర్థు లెవ్వరును లేరు. గాన నమ్మహాత్మునిగూర్చితపం

బాచరించెద. (పరికించి) సమయమునకు తండ్రిగారుకూడ వచ్చు చున్నారు. వారి యనుజ్ఞబొంది తపఃప్రారంభ మొనరించెద.

(హిమవంతుడు ప్రవేశించును.)

పార్వ—(యెదురేగి) జనకా! నమస్కారము.

హిమ—కుమారీ! చిరంజీవివిగమ్ము. (తనలో) యేమి దేవ దేవుండగు శంకరుం డిందు గానరాడాయె. పార్వతి దీనవదనయై యున్నది ఇచ్చట సిద్ధపర్చగాళి యేమి? యిదియంతయు నాశ్చర్య ముగా నున్నది. (ప్రకాశముగా) పార్వతీ!

ఉ॥ పున్నమనాటి చంద్రునిపోలెడు నీముఖమం దదేలనో
విన్నదనంబు గానబడు వేల్పులకెల్లను వేలుపైన యా
కొన్నెలవాని కన్పడడు గుప్పున లేచెడు బూది యేమిటో
యన్నులమిన్న! చెప్పుమిదియంతయు నెంతయుహింతయ య్యెడిన్

పార్వ—చెప్పెడి దేమున్నది? యింద్రాదులు తారకుని దాడి కోడి, వేల్పుపెద్దతో మొఱబెట్టుకొన నతండు "గౌరీశంకరులకు బున స్సమాగమును గల్గజేసినచో వారలకుం బుట్టు నతండు మహావీరుండై యారాక్షసుని శిక్షింపగలడని చెప్పెనట! వార లప్పనికై రతీనాథుని బంప నతండు నేను వచ్చి తన శక్తిచే మృత్యుంజయు తపంబు నాపి నాపై వలపుగలుగున ట్లొనరించె. అంత నమ్మహానుభావుండు జితేం ద్రియుండు గాన చిత్తవికారకారకుండు మదనుండు గదా యని చెంత నున్న కంతునిపై కోపించి ఫాలనేత్రము విప్ప బాప మతండు భస్మమై పోయె. ఈశ్వరుం డంత నింతులచెంత వసించుట తాపసలక్షణంబు గాదని యెచ్చటికో బోయినాడు.

హిమ—అక్కటా! యెంతపని జరిగినది.

గీ॥ అఖిలలోకాధినాథుడై యలరునట్టి
శంకరుం డల్లుడగునంచు సంతసింప

నేటి కాయాసలన్నియు నేలగలసె
బామరున కెట్టు లుత్తమపదవి కల్గు.

అమ్మా! నీవిక నింనుండ నేల నింటికిం బోవుదము రమ్ము.

పార్వ—ఇంటికివచ్చి మాత్రేమిచేయుదను.

హిమ—యిందుండి యేమి చేసెదవు.

పార్వ—నానాథునికై తపం బొనరించెద.

హిమ—యేమి నీవెఱ్ఱి? నీవెక్కడ తప మెక్కడ! ఆకష్టము లన్నియు నీవు సహింపగలవా? అయ్యది సులభసాధ్యముగు పనిగాదు.

పార్వ—తండ్రీ! అట్లనెద రేల? నెట్టివారైనను సమయమున వచ్చినపుడు కష్టముల ననుభవింపక దప్పునా?

హిమ—పార్వతీ! నీకింత శ్రమ యేల?

పార్వ—శ్రమబడనిచో లాభ ముండునా?

హిమ—నీమూర్ఖవాదము మాని నామాట వినుము.

సీ॥ చెలువైన పువ్వుదోటల వసించెదు నీవు
కాంతారవాసంబు గడపగలవె?
అతుల దివ్యాన్నంబు లారగించెదు నీవు
దుంపలచే బొట్టనింపగలవె?
జిలుగుబంగరువస్త్రముల ధరించెదు నీవు
నారచీరలగట్టి నవయగలవె!
చిలుక పల్కులు విన్న నలుకుజెందెదు నీవు
శార్దూలరవముల సైపగలవె?

గీ॥ ప్రియవయస్యలతో విహరించు నీవు
చెదుగు మెకములలో నివసింపగలవె?
ఫుల్లసుమతల్పముల నత్తమిల్లు నీవు
కటికి ఱానేల బవళింపగలవె? తల్లి!

పార్వ—తండ్రీ! నేనెట్టి కష్టంబులైనను భరించుటకు సంసిద్ధురాలనై యున్నాను గాన నాప్రయత్నము నడ్డగింపక సెలవొసంగుడు.

హిమ—అమ్మా! నామాట వినుము.

పార్వ—"మీరు నాయుద్దేశమునకు విఘ్నము గల్గించి నా మనస్సునకు దాపము నాపాదింపవల"దని ప్రార్థింపుచున్నదాన.

హిమ—నీకంత కోర్కెయున్న నేనేల గాదనవలయును. కాని నీవింటివద్దనుండియే తపంబొనరింపుము. భయంకరారణ్యముల కేగకుము.

పార్వ—తపోవృత్తి నవలంబించుటకు మున్ముందు విరాగము కావలయును. అట్టి వైరాగ్య మింటివద్దనున్న లభింపదు. విఘ్నలగువారిందువలననే తాపసులు వనవాస మొనరింపవలయుననిరి.

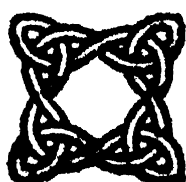
హిమ—(తనలో) యీమె నావాదంబులన్నియు ఖండింపుచున్నది. నేనిక మాట్లాడిన బ్రయోజనము లేదు. (ప్రకాశముగా) పార్వతీ! నీయుద్దేశ మట్లున్న నింటికి వచ్చి మీతల్లితో మాట్లాడి పోదువురమ్ము.

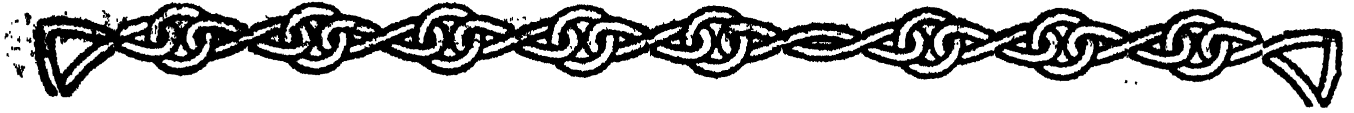
పార్వ—అలాగే వచ్చెదను.

(ఇరువురు నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయాంకము

సమాప్తము.

మాహేంద్రజననము.

తృతీయాంకము—ప్రథమరంగము.

పార్వతీ తపఃప్రదేశము.

పార్వ—(ప్రవే) అక్కటా!

గీ. కఠిన దీక్షతోడ గరకంఠు గూర్చి త
పం బొనర్చుచుంటి బహుళ భక్తి
పెద్దకాలమాయె బ్రియునకు నామీద
గరుణ కల్గదాయె గర్మమేమొ.

సీ. ప్రియురాలి నీరీతి వెతలపాల్సేయుట
ధర్మమా? నీకిది దైత్యహరణ!
కఠినోపవాస దీక్షను దపం బొనరించి
కృశియింపుచుంటి నోకృత్తివాస!
పరమానురాగ మేర్పడ వచ్చి నన్ను నీ
కౌగిట బొదువుమో గరళకంఠ!
పవలు రేయియు నీదు పదసేవ యెపుడంచు
జింతింపుచుంటి నోజీవితేశ!

గీ. ఆడువారలపై నింత యాగ్రహంబు
జూపగా నేలనయ్యా యోసుందరాంగ!
తప్పులన్నింటి మన్నించి దాసురాలి
విన్నపం బాలకింపు మో విమలహృదయ!

(వినుటనభినయించి) యెద్దియో జప్పుడగుచున్నది (పరికించి) యెవ్వరో బైరాగి వచ్చుచున్నాడు యితనిజూడ నపరశంకరునివలె దోచుచుండె.

[బైరాగి ప్రవేశించును.]

పార్వ—మహాత్మా ! నమస్కారము.

బైరా—కల్యాణ సిద్ధిరస్తు.

పార్వ—అయ్యా తామీ పవిత్రపీఠము నలంకరింపుడు.

బైరా—అలాగే! (అని కూర్చుని తనలో) ఆహా ! లోకములో బతివ్రతయన్న సతీదేవియే పతివ్రత. ఈనారీమణి జన్మమునకు జన్మదాది పడిన కష్టము లిన్నియని చెప్పగలమా ? యీకాంత నిట్లింకను బాధించుట ధర్మముగాదు. గాన ముందుగా గొంత కపటనాటకము జరిపి పిదప నీముద్దియ యుద్దేశము సిద్ధింపజేసెద (ప్రకాశముగా)

గీ. దొడ్డవారియింటి బిడ్డవిధంబున
గానుపింపుచున్నదాన వీవు
తల్లిదండ్రు లెవరు తరుణి నీ పేరేమి
యిచటనిల్వ హేతు వెద్ది చెపుమ.

పార్వ—మహాత్మా! నేను మేనకా హిమవంతులకుం గూతురను నాపేరు పార్వతి యందురు. తపోవృత్తి నీవనంబునం దున్నదాన.

బైరా—ఎవ్వరినిగూర్చి తపంబొనర్చుచుంటివి.

పార్వ—జగత్కర్తయగు శంకరునిగూర్చి.

బైరా—ఇందులకు నీ కోరిక యేమి.

పార్వ—ఆ పరమపురుషుని బెండ్లియాడవలెనని.

బైరా—యెంత వెఱ్ఱిదానవు.

ఉ. చూచితి బన్నగాంగనల జూచితి గిన్నర కీరవాణులన్
జూచితి యక్షకామినుల జూచితి నిర్జర కోమలాంగులఁ

జూచితి మర్త్యభామినుల జూచితి ఖేచరపద్మనేత్రలన్
జూచి యెఱుంగనీపగిది సోయగమున్న వధూటి నెచ్చటన్.

యిట్టి లోకైక మోహన సౌందర్యరాశివగు నీవు మగనికొఱకు దపం బొనర్చుచుంటివా? యీబుద్ధి నీకు దోచెనా లేక నెవరైన నుపదేశించిరా? పార్వతీ! మాణిక్యముపోయి నన్నలంకరింపుకొనుడని యొకరి బ్రతిమాలవలయునా? అయ్యయ్యో నిష్కారణముగా నెన్నికష్టముల బడుచుంటివి.

సీ. పసిడిమేడలలోన వసియింపుటనుమాని
నిర్జనాటవులందు నిలచినావు
ఖరకరప్రభ లెఱుంగక మెలంగుట మాని
మండువేసవులందు మ్రగ్గినావు
సరిగంచు సన్నకోకలను గట్టుటమాని
యూడనారలచీర లూనినావు
చెలిమికత్తెలతోడ జెలగియుండుటమాని
క్రూరమృగావలి గూడినావు
గీ. పువ్వుబోడిరో! నీనిండుజవ్వనంబు
వడవిగాసిన వెన్నెలయట్లొనర్చి
మగనికై తపమొనరించి మిగుల డస్సి
యిలను జీవచ్ఛవంబవై నిలచినావు.

ఉ. గట్టులకెల్ల రాయడనగాదగు నా హిమవంతు పట్టివై
పుట్టి సమస్తసౌఖ్యముల బొందక నంటినగందునట్టి మే
నిట్టు కృశింపజేయుదగునే తగు సోయగమున్నవాని జే
పట్టి సుఖింపు మేటికి తపంబు మరాళగామినీ.

అదియునుంగాక నీశ్వరుం డేమంత మంచివాడని వరించితివి.

సీ. తఱుగనేరని మహాధనవంతు డందుమా
పరుల యాచించి తా బ్రతుకుచుండు
జన్నారి పొన్నారి చిఱుతవాడందుమా
యేనాడు పుట్టెనో యెఱుగ రెవరు
కులగోత్రములలోన గొప్పవాడందుమా
తలిదండ్రులెవ్వరో తెలియరారు
యలరువిల్తునివంటి యందగాడందుమా
యంత విరూపిలే డరయ నెవరు
గీ. వనిత! నీవేమి మంచివాడని తలంచి
మఱగినావమ్మ హరుని బెన్మమతలోక
దినదుతగదింక నీ వెఱ్ఱితనము మాని
తగినవరుని వరింపుమో తరళనయన.

అతని పుట్టుపూర్వోత్తరము నీ కొక్కరైన జెప్ప లేదా?

సీ. చిలువపేరుల ధరించెడువాడు మణిహార
ములదాల్చు నీకెట్లు ముచ్చటాయె
వల్లకాట వసించువాడు హాటక సౌధ
ములనుండు నీకెట్లు ముచ్చటాయె
బూదిబూసెడువాడు పునుగు, జవ్వాజియు
బూయు నీ కేరీతి ముచ్చటాయె
దోలు గట్టెడువాడు మేలి చీరలమేన
బూను నీ కేరీతి ముచ్చటాయె
గీ. తరిపెమెత్తు దరిద్రుండు సిరులలోన
మునిగి తేలెడు నీకెట్లు ముచ్చటాయె
నెద్దుపై స్వారిజేయువా డెన్నునెక్క
ముద్దుగుమ్మకు నీకెట్లు ముచ్చటాయె.

కాంతామణీ! నీ చరిత్రమంతయు వింతగానున్నది. యికనైన నాహితము బాటించి కాటికాపరిపై మోహంబు మాని నీకుం దగిన జవ్వనము చక్కదనము మొదలగు సకల సద్గుణములు గల్గిన యువకుని బెండ్లి యాడి సుఖంపుము.

గీ. ఈశ్వరునకు నీవు నిల్లాలివైనచో
దోయజాక్షి! మంచి దొండపండు
గాకి ముక్కునందు గట్టినట్లుండును
సందియంబు లేదు సత్యమిద్ది.

పార్వతీ! వివాహకంకణ విరాజితమగు నీ పాణిపల్లవంబుచే గాలసర్పంబులు పెనగొనియున్న జన్నపువేటగాని చేతినెట్లు బట్టుకొనగలవు? మరాళ విగ్రహములతో నొప్పు నీ పట్టుచీరకును రక్తధారలు గారుచు బురవైరి మొలనున్న పులితోలునకును బ్రహ్మబంధములు వేయుటకు నీకిష్టమా? దివ్యభవనములలో బువ్వుసెజ్జలపై విహరింపు నీపాదములను వెంట్రుకలతో నిండియున్న శ్మశానవాటికలో మోపుటకు నీ నీ వోర్వగలవా? చందన లిప్తములగు నీ చనుబంతులపై పీనుగల బూడిద బూయబడిన శంకరుని వక్షస్థల మంటుకొనుట కియ్యకొందువా? వేయేల నతనియందు మంచిలక్షణ మొకటియైనను గానరాదు. అట్టి మగని గోరుట తగదని వేరుగ జెప్పవలయునా? యెట్టి సాధువైనను శ్మశానమందలి కొఱతకంబమునకు వేదోక్తకర్మలం జేయుడు గాన నామాట విని బాగుపడుము.

పార్వ—అయ్యా, మీమాటలంబట్టి చూడ నీశ్వరు నెఱుంగనివాడవుగా దోచుచున్నావు. మరియు నీవు వివేకహీనుండవని తెల్లమగుచున్నది. లేనిచో సచ్చరిత్రుండగు శంకరుని సామాన్యునిగా దలంచి దూషింపవు.

సీ॥ ఎద్దు నెక్కెడువాని నెన్నుపై నెక్కెడు
శతమఖుం డేల సంస్తుతి యొనర్చు
బిచ్చమెత్తెడువాని లచ్చితో దులదూగు
రాజరాజేల దాబూజసేయు
దోలుగట్టెడువాని మేలిబంగరు వల్వ
దాల్చు వాడేల సంస్తవమొనర్చు
బనికిమాలినవాని బరమ యోగీంద్రులు
మునివర్యులేల భక్తిని భజింత్రు
గీ॥ కడు గురూపియగుచు గాన్పింపు వానిని
జగములందునున్న జనములెల్ల
దనివి దీఱనేల దర్శింపుదుమటంచు
వేచియుందురయ్య వెఱ్ఱివాడ.

అయ్యా! నీవీశ్వరుని నిందింపదలంచి, యతడు లేతవాడు కాడనియు నెప్పుడుదయించినదియు నెవ్వరు నెఱుంగరనియు బల్కితిరి. నిజమే స్వయంభువుడగు హిరణ్యగర్భునికి సైత మేపురుషుండు కారణమని వేదములు చెప్పుచున్నవో అట్టి అనాది పురుషుని జన్మవృత్తాంతము నీవంటి మందబుద్ధు లెట్లెఱుంగగలరు? పువ్వుదేనె యందలి మాధుర్యము నెలదేటి గ్రహింపగలదు గాని, తూనీగల కంతుబట్టునా?

బైరా—ఏమనుచుంటివి.

ఉ॥ భావమునందు నీదగు శుభంబునుగోరి యథార్థమంతయుం
నేవినుపింపగా దెలియనేరక నన్నొక వెఱ్ఱివానిగా
భావన జేసి నీవిటుల బల్కుచునుంటి వహా «వినాశకా
లే విపరీతబుద్ధి" యని లేదె బుధోక్తి హిమాచలాత్మజా.

పార్వ—అయ్యా! మీరంతగా జెప్ప నవసరములేదు. నేగోరి నట్టి పురుషుడు మీరు చెప్పిన ట్లయోగ్యుడే యగుగాక! త్రికరణ

శుద్ధిగా నేనతనినే వరించితిని. అతడే నాభర్త, నాచిత్తం బతనియందే నిలచియున్నది; యిందుకు మీయడ్డేల? లోకములో నొకరి స్వాతంత్ర్యవాంఛ నొకరడ్డగింపగలరా?

బైరా—(తనలో) ఆహా! యేమి యీపార్వతి భర్తృప్రేమ. (ప్రకాశముగా)

ఉ. దాపరికం బదేల? వనితామణి! నీవు వరించినట్టి వా
డీపురుషుండె సుమ్ము క్షమియింపుము నాదగు దోసమెల్ల ని
న్నాపద పాలుజేసిన దురాత్ముడనంచు మనంబు లోపలన్
గోపము బూనబోకు మిక గొబ్బున జేరుము నాకవుంగిటన్.

పార్వ—(సిగ్గుపడి)

ఉ॥ వందనమయ్య! భక్తజనవత్సల! నిన్నొక వెఱ్ఱివానిగా
డెందమునం దలంచితి గడింది వివేక విహీననౌట ద
ప్పుం దయతోడ గాచి సతమున్ మిము గోరి తపంబొనర్చు నీయిందునిభాస్య నీనగకులేశ్వరపుత్రి, ననుగ్రహింపుడీ.

(అని కాళ్ళపై బడును.)

బైరా—ప్రియసీ! లెమ్ము. లెమ్ము. (అని లేవదీసి)

ఉ. తొయ్యలి! నీదుచూపులను తూపులునాటి మదాత్మనయ్యయో
ప్రియ్యలుజేసె నామథము వైశమొసంగు మదెద్దియున్న నీ
తియ్యనిమోవి తేనెయు, సతీ! కుచకుంకుమపంకలేపమున్
జయ్యన దాగి పూయుదును సంతసమెంతయు గల్గునంతటన్.

పార్వ—జీవితేశ్వరా! మీరంతగా గోరవలసిన పనిలేదు. ఈపార్వతి మీసొత్తయి యున్నది. గాన లోకాచారప్రకారము వివాహమాడి సుఖంపుడు.

బైరా—అబ్బా! యెంతపని బెట్టితివి. గాంధర్వమున బెండ్లి యాడరాదా?

పార్వ—ఆర్యా! అట్టి వివాహము తమవంటివారికి దగదు గాన సక్రమముగా కార్యనిర్వాహణ మొనరింపుడని నాప్రార్థన.

భైరా—అట్లయిన నీ వింటికి జని నీ తలిదండ్రుల కీవార్త జెప్పుము నేనును దగువారి బెండ్లి రాయబారమున కంపెద.

పార్వ—చిత్తము సెలవు (అని నిష్క్రి).

భైరా—నే నిప్పుడే కైలాసమునకు జని నందీశ్వరుని రాయబారిగా నంపెద (అని నిష్క్రమించును.)

ద్వితీయరంగము—హిమవంతుని మందిరము.

(పార్వతీ హిమవంతులు ప్రవేశము.)

హిమ—పార్వతీ! యీశ్వరుడు ప్రత్యక్షమై నీయభీష్టము నీడేర్పుదునని పల్కెనంటివి కాని శంకరుం డింకను వివాహవిషయమై యాలోచింపుటకు దగువారి నిటకు బంపని కారణ మేమైయుండును!

పార్వ—జనకా! ఆవిషయమై సంశయింప బనిలేదు. రాయబారి త్వరలో రాకమానడు (వినుట నభినయించి) శివభక్తాగ్రేసరు డగు నందికేశ్వరుడు వచ్చుచున్నాడు వీరి నప్పురారియే పంపియుండును.

(నందికేశ్వరుడు ప్రవేశించును.)

హిమ—మహాత్మా! నమస్కారము.

నంది—ఈశ్వరార్పణమస్తు.

హిమ—అయ్యా! యారత్నపీఠమునం దాసీనులుగండు.

నంది—(కూర్చుని) పర్వతేశ్వరా! నే నీశ్వరభక్తుండ. నాపేరు నందికేశ్వరు డందురు. దేవదేవుండగు మహేశ్వరుండు నీ పుత్రికయగు పార్వతీదేవిని బెండ్లియాడదలంచి నన్ను రాయబారిగా బంప నిటకు వచ్చితిని. యిందులకు నీవేమనియెదవు?

హిమ—యేమి నా భాగ్యము నందికేశ్వరా!

గీ. ఆదిదేవుడయిన యభవుండు నా ముద్దు
కూతు బెండ్లియాడఁగోరినప్పు
డింక జెప్పదగిన దేమి శ్రీరా, గాలి
నడ్డపెట్టువార లరయగలరె?

శా. ఏయే తీర్థములందు గ్రుంకితినొ యేయే వేల్పులం గొల్చితో
యేయే దానము లాచరించితినొ యేయే ధర్మముల్జేసితో
యేయే నోముల నోచితో సకలలోకేశుండు నా కల్లుడై
హాయింగూర్పగ నిట్టి ధన్యుడెవ డాహా! లోకముల్మ్యాటిలోన్.

నందికేశ్వరా: మత్పుత్రికయు శంకరుని వరించి యన్నపానాదుల విసర్జించి యహర్నిశంబు లీశ్వరుం డెప్పుడు నన్ను జేపట్టునా యని కలవరింపుచున్నది. గాన సత్వరంబున వచ్చి పార్వతిం బెండ్లియాడుడని చంద్రశేఖరునితో జెప్ప వేడుచున్నాడను.

నంది—హిమవంతా! శుల్కమేమి కోరెదవు?

హిమ—శుల్కమా? హరహరా! యెంతమాట.

గీ. చంద్రశేఖరుండు సాంద్ర దయాపూర్ణ
వీక్షణముల నన్ననుక్షణంబు
జూచునదియె సుతకు శుల్కంబటంచు న
య్యనఘుతోడ జెప్పుమయ్య! నీవు.

నంది—నగరాజా! నీబుద్ధికి సంతసించితిని. శంకరుండు నా రాక నిరీక్షింపుచుండు గాన నేనిక నాలస్యము జేయదగదు. మరియు రేపటిదినమే పార్వతీ పరమేశ్వరుల వివాహమునకు సుముహూర్తము గానున్నది. గాన నీ ప్రయత్నమునం దప్రమత్తుండవై యుండుము నేనిక బోయివచ్చెద (అని నిష్క్రమి.)

హిమ—పార్వతీ! అవ్యవధిగా లగ్నము కుదురుటవలన గావలసిన పనులన్నియు ద్వరలో నెరవేర్పుటకు దగువారిని నియమింపవలయును గాన బోవుదము రమ్ము. (అని నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయాంకము—తృతీయరంగము.

ప్రదేశము—వివాహమంటపము.

(పెండ్లివారందరు సగ్గస్థానముల నుందురు.)

నార—నగసార్వభౌమా! సుముహూర్తము సమీపించు చున్నది గాన నమ్మాయిని రావింపుము.

హిమ—చిత్తము.

నార—(వివాహశ్లోకముల జదువుచుండును.)

పార్వ—(లజ్జావనయై చెలికత్తెలతో బ్రవేశించి తెరచాటున నుండును.)

హిమ—(యీశ్వరుని పాదముల గడగి యంజలిబద్ధుడై)

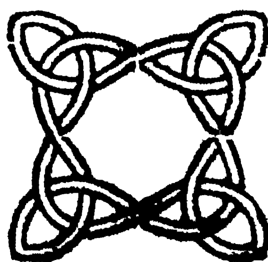
శా. స్వామీ! శంకర! భక్తవత్సల! మహేశా! పుణ్యచారిత్ర!
నానామౌనిస్తుత పాదపంకజ! జగన్నాథా! దయాంభోనిధీ!
హైమగాత్రివశ రాస! నీ యర్ధాంగి గామత్సుతన్
శ్రీమత్సద్గుణరాశిఁ బార్వతి నిదే చేపట్టు మీపట్టునన్.

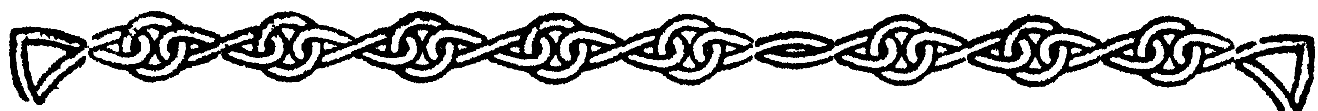
నార—దేవా (అని యీశ్వరునకు మంగళసూత్రము నిచ్చును)

ఈశ్వ—(సూత్రధారణ మొనరింపఁ బుష్పవర్షము గురియును.)

(ముత్తయిదువలు వచ్చి మంగళహారతుల బాడుదురు.)

(తెర పడును.)

మహేంద్రజననము.

చతుర్థాంకము—ప్రథమరంగము.

—:♦:—

ఈశ్వర భవనము.

[ఈశ్వరుడును పార్వతియు ప్రవేశికము.]

ఈశ్వ—ప్రేయసీ! నేడేమియో మాహ్లాదక నేదియో విచారింపుచున్నట్లున్నావు. నీవిచారమునకుం గారణమేమి?

పార్వ—జీవితేశ్వరా! వెదుకబోయిన తీగె కాళ్ళకుం దగిలె నన్నట్లు మీరే యడిగితిరి గాన జెప్పెద వినుఁడు.

చ. పురహర! మున్ను దక్షునకు బుత్రిక నై జగదీశ్వరుండ వై
పరగిన మీకు బత్నినయి భాసిలుచుండిన నేను దక్షుచే
బరమును బాసి మిమ్ము నెడబాసి హిమాద్రిని బుట్ట, గారణం
బరయుగ నెద్దియో? తెలుపుమయ్య విశాలమనస్క యో జయ్య నక్

ఈసందియంబు నాడెందంబున జిరకాలమునుండియు గలదు. దానినేఁడు వెలిబుచ్చితిని గాన నీదాసురాలి విన్నప మంగీకరించి సందేహముం దీర్పుడని వేడుచున్నదాన.

ఈశ్వ—ఉ. చక్కని ప్రశ్న జేసితివి సంతసమెంతయు గల్గె నిన్ని నా
ళ్ళెక్కరణిం భరించితివి యింతిరో! యియ్యనుమానమాత్మయం
దెక్కువ మేలు గల్గెనను నీవిటు గోరుట బువ్వుబోండ్లకున్
మక్కువ జెప్పెదన్ వినుము మానిని! తద్విషయంబు నంతయున్

చ. ఇహపరసౌఖ్య సంతతుల నిచ్చు వ్రతంబు లనేకముండె ని
మ్మహిని సతీగణంబునకు, మానిని! తద్వ్రతకోటిలోపలన్
మహిళల కెల్ల దుఃఖముల మాన్పి శుభంబుల నిచ్చు సద్వ్రతం
బహహ వశంబె? దాని గొనియాడగ "శూర్పపుటీ"
సమాహ్వయున్.

ఈవ్రతరాజంబు నేనారీమణు లాచరింపుదురో వారలకు సకలసంపత్సమృద్ధియు నాయురారోగ్యాభివృద్ధియు బుత్రపౌత్రాది సంతానసిద్ధియు గల్గి సంతత సౌఖ్యంబుల ననుభవింపుచు హృదయేశ్వరు నెడబాయకుందురు.

సీ. ఏ ముద్దుగుమ్మల కోమలాంగంబుల
నవరత్నమయభూషణములు గలవో
తులలేని పట్టుచీరలనే లతాంగులు
గట్టుచుందురో మోద ముట్టిపడగ
నందంబులగు మేడలందే వధూటులు
వసియింపుచుందురో పసదలిర్ప
మ్యతిమించు బంగారు టూగుటుయ్యెలలనే
తొయ్యలు లూగుచుందురో సతంబు
గీ. బాడిపంటలు నిరతమే చేడియలకు
దరుగు లేకుండునో మదిం దలచిచూడ
నట్టివారెల్ల నీవ్రతం బాచరించి
నట్టివారంచు నెంచు మో యబ్జవదన!
గీ. అన్ని వ్రతములకన్న నిందున్న యట్టి
యధిక మెయ్యది యనుచు న న్నడుగ దేని
బ్రియముతో నీవ్రతం బాచరించి రేని
బ్రాణనాథుల నతు లెడబాయ రబల!

అచలాత్మజా!

సీ. ఎవనిరూపముగన్న నింతికి దుఃఖంబు
నిముసంబులోపల సమసిపోవు
నెవనిసేవ నొనర్ప నిందీవరేక్షణ
కిహపరంబుల నావహిల్లు సుఖము
లెవని ప్రేమావచశ్శ్రవణంబుచే బువ్వు
బోడి నెమ్మేనున బులకలొదవు
నెవనిచే నిరతంబు నిభరాడ్గమన సర్వ
భోగభాగ్యంబుల బొందుచుండు
గీ. నెవనిప్రాణంబు దన ప్రాణమే యటంచు
నాత్మలోపల విద్యుల్లతాంగి తలచు
నట్టి నిజభర్త నెడబాయనట్టి భాగ్య
మెట్టిదని చెప్పవచ్చు రాకేందుముఖికి.

యిట్టి నిరుపమాన ఫలప్రదాయినియగు శూర్పపుటీ వ్రతంబునకన్న నుత్తమవ్రతంబుతంబినీమణుల కెట్టిదియు లేదని వాదింపవచ్చును నాయకీ! యేకాంతమైన నీవ్రతరాజం బొనరింపకమున్ను మరణించినచో దదుపరి యామెపేర సంబంధులగు వారెవ్వరైన నీవ్రతం బాచరించిరేని భవిష్యజ్జన్మంబునం దాయింతి కది ఫలంబు నొసంగగలదు గావున

ఉ. చేయగలేదు నీవు సరసీరుహాలోచన! యీ వ్రతంబు
దాక్షాయణివైన కాలమున గారణమద్దియె నన్ను బాసి త
త్కాయము వీడి పార్వతివిగా జనియింప ద్రిలోకకర్తృకా
చాయవునైన మాత్రమున శక్యమె? కర్మఫలంబు దప్పగన్.

పార్వ—(ఆశ్చర్యముతో) కటకటా నే నెంతమందమతిని. నావంటి దౌర్భాగ్యురాలీ జగంబునం దెందైనం గలదా? ఓ శూర్పపుటీ

వ్రితరాజమా! యేమి నీ మాహాత్మ్యము. నిన్ను మరచినందులకు దగు ఫల మనుభవించితినిగదా.

చ. చెలగుచు దొల్లి యీ వ్రితము జేసినచో జవశావమానముల్
జెలువునితో వియోగమును జింతల వ్రింతలనంది కొండలో
పల మరలన్ జనింపుటయు బర్ణములైన భుజింపకన్ గడున్
నలిగి తపంబొనర్చుటయు నా కకటా! యివి సంభవించునే?

జీవితేశ్వరా!

చ. తెలియక మోసపోయితి సుధీజనసన్నుత! పూర్వమందు భూ
వలయములోన నాకు సరివచ్చు వివేక విహీనురాండ్రియో
కలరొకో? యిప్పుడైన గడకన్ వ్రితరాజము నాచరింతు మీ
సెలవునొసంగుడయ్య! దయ జేకొనవయ్య! నతుల్ హితావనా.

ఈశ్వ—హైమవతీ! సత్కార్యము లొనర్చెదనని నీవు కోరి నచో నే వలదందునా? "శుభస్యశీఘ్రి" మన్నట్లు వేవేగ వ్రిత మారంభింపుము. అందులకుం గావలసిన వస్తువులన్నియు నిప్పుడే సంసిద్ధము జేయించెదను.

క. కుసుమంబులు బత్రింబులు
బసుపుం గుంకుమయు దివ్యఫలములు మేలౌ
వసనంబులు గంధాదులు
వెసగూర్తురు భటులొనర్ప వే! వ్రిత మబలా.

పార్వ—మృత్యుంజయా! యీ వ్రితంబునకు ముఖ్యాంగము లగు చేటలు లభించు టెట్లు?

ఈశ్వ—చేటలా అవియున నెంత. (అని సర్పహారముల దీసి) ఓ పన్నగేంద్రిములారా! మీరు సత్వరంబున మహేంద్రి నగరంబుపై వేణుద్రిమంబులై జనింపుడు (అని విసరును.)

పార్వ—నాధా! తద్ద్రుమంబుల ఖండించి శూర్పంబు లెవ్వరల్లుదురు.

ఈశ్వ—అందులకై వినాయకాది ప్రమధవర్యుల నియమించెద.

పార్వ—స్వామీ!

ఉ. వాకిలి గాచ్చుసేయుతఱి బంధుహితాదులు లేకయున్న నే
జోకయు లేదుగాన దయజూచి సరస్వతి నిందిరాసతిన్
నాకపురాంగనామణుల నాదగు విన్నప మాలకించి యీ
శ్రీకర సద్వ్రితంబునకు జెచ్చెర బిల్వగజేయు డిత్తఱిన్.

ఈశ్వ—మంచిది అట్లయిన నందులకుం దగువారిని నియోగించి పంపుదము రమ్ము. (యిరువురు నిష్క్రమి.)

ద్వితీయరంగము—మహేంద్రిపర్వతము.

(చంద్రిశేఖరుడు, మృత్యుంజయుడు, గంగాధరుడు మొదలగు ప్రిమధులు కత్తులతో ప్రివేశింతురు.)

చంద్రి—మృత్యుంజయా!

సీ. సకలావనీజాత సముదయావాలంబు
సాధు మృగానీక సదనభూమి
శుక పికాది విహంగ నికర సంచారంబు
దివ్యకాసార సందీపితంబు
బూతగంధోపేత వాత విఖ్యాతంబు
బహు పుష్పఫలజాలబంధురంబు
బరమ తాపసవాస పావనక్షేత్రింబు
సుందరకుంజ సంశోభితంబు

గీ. నమర గంధర్వగరుడవాహ్వాళిసీమ
యప్సరోభామినీకోటి కాటపట్టు
ప్రోన్నత విశాలవంతమై వన్నెగన్న
యిమ్మహేంద్రాచల మహత్వ మెన్నదరమె.

మృత్యుం—చంద్రశేఖరా! స్వామియగు శంకరుండు సృజియించిన వేణుద్రుమంబు లెంత సొంపుగానున్నవి. ఆహా యీ వృక్షములు సర్వజనోపయోగములుగదా.

సీ. ములుగఱ్ఱలగు సేద్యమును జేయువారికి
బిల్లనగ్రోవులౌ బిల్లలకును
గాలపాత్రలగు గృహస్థుల కెల్లవారికి
గురువృద్ధులకు నూతకోలలగును
క్షితి సర్వజనులకు జేకఱ్ఱ లగుచుండు
బల్లకీ కాధారపడుచునుండు
వాసంబులగు మునివాసంబులకు నెల్ల
దడులకు నుపయోగపడుచునుండు

గీ. నొనర గాపడిబద్దల నుపకరించు
జల్లులం జేటలను జాప జల్లెడలను
తట్టలం బుట్టలను మంచి పెట్టియలను
దిట్టముగ నల్లవచ్చు నీ చెట్టువలన.

గంగా—అన్నలారా! దీనియం దింకొక విశేషమున్నదిసుమా అదెట్టిదనగా.

గీ. అరయ నడవులలో దిరుగాడునట్టి
కోయలును జెంచువాండ్రను గూటికొరకు
వండి భుజియింతురీ చెట్టుతండులముల
దాన రోగంబులెల్ల నంతంబునందు.

మఱియు

క. వనవాసంబును నిడివియు
నునుపును మెఱుగారు మణులనుం దాల్చుటయుఁ

గనుగొన నివ్వెదురులకుఁ
మునుపటి ఫణిరాజచిహ్నములె కనుపట్టున్.

చంద్ర—సోదరులారా! కాలహరణమగుచున్నది. ఆలస్యము జేయక వేణుస్త్రంబుల ఖండించి పార్వతీదేవి కావించు మూసి వాయనపు నోమునకు జేటల నల్లి సిద్ధముజేయవలయుగాన వేణు వనమునకుం బోవుదము రండు. (అని నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము—మహేంద్రపర్వతము.

(అరవింద, సువర్ణమాల, లలిత మొదలగు దేవకన్యలు ప్రవేశము)

అర—సువర్ణమాలా! ఏమి యీ నగాలంకారము సహజ సౌందర్యవంతమగు యీ సానుమంతమున కీ వసంతసమయ మెంతయు గాంతి నొసంగెగదా.

సీ. పండుటాకులుబోయి బహు సుందరంబు తా
చిగురాకు లుదయించె జెట్లకెల్ల
గమ్మతావుల దిశల్ గ్రమ్ముచు బువ్వుము
లెచ్చోట గాంచిన ముచ్చటాయె
నబలామణీ! శ్రవణానందమగునట్లు
గోకిలల్ గొమ్మల గూయుచుండె
బరిమళోపేతమై పవనంబు జల్లగా
వీచుచున్నది కడు వేడ్కగదుర

గీ. నెండయన నెట్టిదో మది కెరుగనీక
దట్టముగ నల్లియుండె లతాగృహాళి
సకలసంతోష సౌఖ్యభాజనమునగుచు
నింతిరో! విలసిల్లె వసంత మహహా.

సువ—అరవిందా! యిటు జూడుము.

సీ. సుమలతాఫలపత్రశోభితోర్వీజముల్
పెండ్లిపందిలిమాడ్కి వెలయుచుండె
బుణ్యాంగ నాలాపములరీతి బికరాజ
శుకవచోనాదముల్ సొంపుగుల్కె
దూర్యధ్వనులలీల దోచుచుండె మయూర
శారికాసార వాక్సంచయంబు
హొూమాగ్ని శిఖలయట్లుత్తమాంగంబుల
దిప్పును గురాకు లొప్పుచుండె
గీ. గొల్లగా వ్రాలినట్టి యీ మల్లెమొగ్గ
లెల్ల సేసలపగిది శోభిల్లుచుండె
సకియ! కానన లక్ష్మీవసంతులకు వి
వాహమగుచున్నదా యేమి? వనమునందు.

లలి—అక్కలారా! యీ లతాకుసుమాదులను గన్నులపండువ యగునట్లు జూచుదము రండు.

అర—మంచిది (అని అందరు ముందునకు నడచి) నేనీ మల్లె పువ్వులం గోసికొ నెద మీరు రాకుడు.

సువ—నీకంతి కిఅవుగానున్న గోసికొనుము మేము వాని కాశింపములే. మా కా పుష్పములు లభించునా? యివన్నియు నేమిటి.

(అందరు బువ్వుల గోయుదురు.)

లలి—చ. అమల సువర్ణ మౌక్తికమయాంబరభూషణముల్ ధరించి యా
సుమశరవైరి దేహమున శోభిలు పార్వతిభంగి. నిమ్మహీ
జమునకు జుట్టు నల్లికొని సౌరభ పుష్పవిరాజమానమై
యమరెడు బువ్వుతీగె నబలా! కనుగొంటివె చిత్రమయ్యెడిన్.

సువ—ఓహూ లలితా! ఆపువ్వుదీగ మిక్కిలి చల్లగానుండుటయేగాక నీ మనంబున దాంపత్యాభిరతిని సైతము బుట్టించెనుగదా.

లలి—చెలీ! యెగతాళి సేయకుము మనమందరము నవివాహి తలమనుమాట మాత్రి మించుక జ్ఞప్తియం దుంచుకొని యధిక ప్రసంగములకు బోకుము.

అర—అక్కా! యీ రక్తవర్ణంబుగల పుష్ప మెయ్యది?

సువ—యెఱుగవా యిది మోదుగపువ్వగదా.

అర—యెంత కాంతిగానున్నది (అని కోసి వాసనజూచి) యేమిది.

గీ. పురుషునకు నీతిహీనుతౌ పుత్రిలోదవి
మహి నిరర్థకులైనట్లు మందయాన!
పరిమళములేక నీపాదపమునబూచి
నిష్ఫలములయ్యె నీపుష్పనివహ మెల్ల.

సువ—ఔనౌను సఖీ! అరవిందా!

ఉ. అల్లనదె మల్లెచాలుకను మయ్యది చంపకభూమిజాతమా
పల్లవబంధురంబగుచు భాసిలు మామిడిగున్నజూడు మీ
సల్లలితంపు చందనకుజంబును గంటివె? వింతయయ్యె ను
త్ఫుల్ల సరోజనేత్రి! కడుబూచిన తంగెడు సొంపుగాంచినన్.

లలిత—ఆహా! యేమి యీ పుష్పసౌందర్యము.

సీ. ఈ పుష్పములచేతనేగదా మదనుండు
పువ్వుబోడుల గడు నొవ్వజేయు
నీ గండుతుమ్మెదలేగదా స్మరధను
స్సూత్రింబులై మృగాక్షుల గలంచు
నీ కీరశారికానీకమేగద కంతు
బలగమై యబలల బారదోలు
నీకమ్మతెమ్మెరలేగదా ననవిల్తు
నకు సాయమగుచు నంగనలనొంచు

గీ. నీచిపురుటాకలేగదా యెంచిచూడ
శంబరారాతి ధనువులై సతుల నడచు
నొక్కొకప్పుడు బ్రియములై యొక్కొకప్పు
డప్రియములగు నివి మన కబ్జవదన.
సువ—కోమలీ! అప్రియము లెవ్వడగును?

లలి—నీ వెరుగవా ?

సువ—నిజముగా నెఱుగను.

లలి—యెఱుగనివారి కిప్పుడు చెప్పినంతమాత్రమున నంతుబట్టునా?

సువ—లలితా యేమినీచతురోక్తులు!

లలి—చతురోక్తులయందు మనలో నొకరికొకరు దీసిపోదురా ? సువర్ణమాలా! అటు జూచితివా?

సువ—చూచితిని. అందేమున్నది!

లలి—సీ॥ బింబాధరీ! నిన్ను బిలుచుచున్నదిజూడు
మదిగో శుకంబు వృక్షాగ్రమందు
బల్లవపాణి! నిన్ప్రీతిమాలుచున్నది
రమ్మంచు గోకిలరాజ మదిగో
రాకేందువదన! నీరాక గోరుచునుండె
వన్నగుల్కెడు చక్రవాక మచట
గుసుమగంధీ! నిన్ను గోరి రమ్మనుచుండె
మత్తద్విరేఫాళి చిత్తమలర
గీ॥ నోసరోవరనాభి! నిన్నానతోడ
రాజహంసంబు "రమ్మ! రారమ్మ" టనియె
నదిగొ ఘనవేణి! నీరాక కెదురుగనుచు
జిందులం ద్రొక్కుచున్నది చిన్ని నెమిలి.

అర—ఈచతుర వచనరచనల కేమిగాని, మనము కాసారంబున కేగి, స్నానమాచరింపుదము రండు.

లలి—అరవిందా! యింకను గాసార మెంతదూరంబునందున్నది.

అర—లలితా! కన్యవగునీకు నడకయన్న నంతకష్టముగానున్నదా? వసంతుని పుణ్యమాయని సుమతల్పములమీఁదనే నడచుచుంటిమిగదా నీకింతశ్రమ యేలగల్గె?

లలి—యిక నీ నర్మగర్భవాక్యంబుల జాలింపుము. యెంతగప్పి పుచ్చినను నీభావంబుల గ్రహింపలేననుకొంటివా?

అర—లేదులేదు నీకంతకర్మమేలబట్టినది! నీవు మొదటినుండియు దెలివిగలదానవేనమ్మా! కాని మాయందు దయయుంచి కొంచెము తొందరగా నడువుము.

లలి—నీకన్న మందయాన లిం దెవరులేరు లే పద పద.

సువ—నడచిరాక యేమివాదములమ్మా!

ఉ॥ చేరువయయ్యె నిర్మలవిశేష సుధాసమనీరసారకా
సారముపోరనేల? నికసాగు డదే వినవచ్చె నీరజ
స్ఫారమరందపానమున సంతసమందినచంచరీకఝం
కారసినాద, మోవికచకైరవలోచనలార! వింటిరే.

అర—నిజము. మరియు,

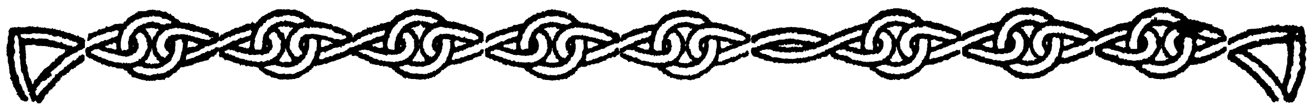
సీ॥ చాన! మన రాక నెరిగి కాసారకాంత
యెదురు జని గమనశ్రమం బెల్ల బాపి
మనలగొని తెమ్మనుచు నిటకనిపినట్టి
దూతయో యన నీశీతవాత మలరె.

ఆమెమనరాకకై యింత యెదురుచూచుచున్నప్పుడు మన మ[illegible] పోవుట ధర్మము గాన శీఘ్రమే రండు.

(అందరు నిష్క్రమించుచున్నారు.)

చతుర్థాంకము సమాప్తము.

—:*:—

మాహేంద్రజననము.

పంచమాంకము—ప్రథమరంగము.

—:♦:—

మహేంద్రిపర్వతము.

(ప్రమథులు ప్రవేశింతురు.)

చంద్రి—మృత్యుంజయా! నేటితో నీశ్వరకృపావిశేషంబున లోకమాతయగు నగజాతగావింపు శూర్పపుటీవ్రతంబునకు గావలసిన చేటల నన్నింటిని నిర్మించి శంకరుం డంపగా వచ్చి నవి మెచ్చరాలి కిచ్చిపంపి కృతకృత్యులమైతిమి గాని యింతటితో మన కార్యభారము తగ్గలేదు సుమా!

మృత్యుం—ఎందువలన దగ్గలేదు.

చంద్రి—పార్వతీదేవి యుత్తమోత్తమంబగు నీవ్రతంబును కావింపుటచే నామెకు దన్మహాత్మ్యంబువలన శంకరార్ధాంగమున గలసి ప్రాణనాథునితో శాశ్వతముగానుండు భాగ్యముగల్గె నీశ్వరుండు నాటినుండియు నర్ధనారీశ్వరుండనబరగె. నదిచూచి లక్ష్మి, సరస్వతీ, పులోమజాది దేవకాంతలావ్రతంబు దామును జేయదలంచిరట! వారలకు గావలసిన చేటలన్నియు మనమే పంపవలయును గాన నింక కొంతకాలమువరకు మన మింతుండక తప్పదు.

మృత్యుం—కానిమ్ము మనకంతకన్న కావలసినదేమున్నది

గం—సోదరులారా! మన మిటకు వచ్చిన దాది శూర్పనిర్మాణ

కార్యమగ్నులమై యుండుటవలన నిద్రాహారంబులు సరిగా లభింపక మిగుల నలసితిమి గాన కొంత తడ వీచల్లగాలికి పొన్నగున్న నీడ విశ్రమించుదము.

చంద్రి—మంచి దట్లే జేయుదము.

(అని అందరు నిద్రింతురు.)

[దేవకన్యలు మరల ప్రవేశింతురు.]

అర—సువర్ణమాలా! జలక్రీడాసమయమున దడిసిన మన శిరోజములు చక్కగా నారునట్లు జేయుటకోయన బద్మబాంధవుండు చండ తేజంబున వెలుగుచున్నాడు చూచితివా? కాని పాపమా కరకరుడు మనకెంత యుపకార మొనర్ప దలచినను ఈ మహేంద్రి నగమందలి లతాగృహంబు లతని మాట దక్కించుట లేదుగదా?

గీ॥ అవనిగుణవంతు లగువారలాచితోప
కారముల జేయుచుందు రనారతంబు
గానివారల కది యేమికర్మ మకట
విఘ్నములు జుట్టుముట్టు నెవ్వేళలందు.

సువ—అక్కా! ఈ నేలబడిన మల్లిపువ్వున కెట్టిగతి పట్టినది. పాపము దీనియం దిదివరకున్న సౌందర్యముగాని సౌరభముగాని కోమలత్వముగాని రవ్వంతయుగాన్పించక నెల్లిండి పోవుచున్నదో జూచితివా!

గీ॥ ప్రాణమున్నంతవరకు సెబాసనంగ
నలరి చచ్చుటతోడనే కళ దొరంగి
బిగిసి చూడన నిష్టమా పీను గట్లు
మగువ! గన్పట్టుచుండె నీమల్లెపువ్వు.

అర—యిది యొక్కటియేయన నేల? ఈశ్వరసృష్టి యంతయు నింతే గదా సోదరీ! ఆపొన్నగున్ననీడ నెవ్వరో బవ్వళించినట్లున్నారే (సమీ

ఖించి) చప్పుడు చేయవద్దు. ఆహా! యీ మోహనాకారులగు బురుష సింహులెవ్వరై యుండవచ్చు? ఓహో! వీరు నిద్రిలేచుచున్నారు గాన మనము వీరికి గాన్పించక నా లేమావి చాటునకుం బోవుదము రండు.

(అని చెట్టుచాటునకు బోవుచున్నారు.)

(ప్రిమథులు నిద్రిలేచి)

చంద్రి—గంగాధరా! యేమిది?

గీ॥ సారఘుసారి తాంబూలసౌరభంబు
వరమృగిమదసంభూతి పరిమళింబు
సాటిరాపట్టి శాపితో బోటియున్న
జాడ నెరిగిచు గాలి వీచుచుండెడుంగె.

గంగ—(పరికించి) మందయాన లిం దెవ్వరును గాన్పించుటలేదే?

అర—ఉ॥ ఈ మలజన్యనలపుపస, యీసుకుమారశరీరకాంతి, యీ
కాయజుబోలుపోయుగము, గల్గినవీరెవరక్కలార! నే
డీయుటవిస్థలంబునకు నేటికివచ్చిరొకో, జగంబునం
దేయెడ జూడలేదు మన మిట్టి మనోహర రూపవంతులన్.

సువ—అరవిందా! ఆపురుషసింహుని గంటివా?

సీ॥ మన్మథుండో వీడు మన్మథుండైనచో
సకియరో! పుష్పకార్ముక మదెద్ది?
నలకూబరుడో వీడు నలకూబరుండైన
దొరగని రంభావధూటియెద్ది?
శీతాంశుడో వీడు శీతాంశుడైనచో
జివురుబోడిరో! మృగ చిహ్నమెద్ది?
అలజయంతుడో వీడహా జయంతుడైన
నయ్యనిమేషత్వ మరయనెద్ది?

గీ॥ రమణి! సుమకార్ముకము దీసి రంభ బాసి
కందు నెడజేసి యనిమేషతం దొలంగి
విధు నలువ్వను బుడమికీన జేరినార
లం దొకడు గాకయున్న నీయంద మున్నె.

వీని విలాసము నెంత యని వర్ణింపుదు. నీయ్యువతునిం గన్నదాది నాచి త్రంబునం దేమేమియో కోరిక లీరిక లెత్తు చున్నవి.

లలి—వీరిశరీరచ్ఛాయ నేమనివర్ణింతును. నిజముగా నాపరమేష్ఠి వీరల సృజియింపుతరి జంబూనదీపంకంబునం దంబుజాప్తుని సానబట్టిన చూర్ణముగలిపి పిదప సుధారసంబున జక్కగా బాక మొనర్చి యద్దానిచే నీయువకుల గాత్రంబు నిర్మించి యుండవచ్చు. లేకున్న నీతళ్కుబెళ్కు లుండుటదుర్లభముగదా!

సీ. మక్కులజనితో జోడు సేయగవచ్చు
ముద్దైన వీరల మోము లహహ
సారసంబులతోడ జతసేయగావచ్చు
విలసిల్లు వీరల విప్పుగనులు
చిత్రజ సౌవర్ణ సింహాసనములతో
సరిసేయదగు వీరి యురములరయ
మృగరాజములతోడ నెనసేయదగువీరి
ఘన సూక్ష్మమధ్యభాగంబులౌర
గీ. అల్ల శేషాహిసాటి సేయంగవచ్చు
జానువులనంటు వీరి దోశ్శాకలికను
మీసములయంద మేమందు మించుబోడి
త్రిభువనంబుల నీరూప మభినవంబు.

అర-గీ. నాకు వీరలపై దమి నాటుకొనియె
నీవలెనె నేను నంటినో నీరజాక్షి

సువ- మనల వీరలు ప్రేమించి మనువకున్న
నికను మరుబారికోర్చి జీవింపగలమె.
అర-సీ. భ్రమదీర నాలింగనము జేయవలదె యీ
హారాయలుకాని కరంబులున్నఫలము
కులుకుచు నితని చెక్కులను ముద్దుగొనంగ
వలదె తియ్యని మోవిగలఫలంబు
మనసార నితనితో మాట్లాడవలదె యీ
బిలిబిలిపల్కులుగలఫలంబు
అతివేడ్క నితనితో రతిగూడవలదె యీ
చెలువైన ప్రాయంబుగల ఫలంబు
గీ. కూర్మితో వీని యురమున గ్రుమ్మవలదె
బలితపుం గబ్బిగుబ్బలుగలఫలంబు
కాల మీతనితో గూడి గడుపవలదె
వనిత! మహిలోన జన్మమెత్తినఫలంబు.

లలి—అక్కటా! యీ కోడెగాండ్ల గన్నదాది మనపై మదనుండు పదనుశరమ్ముల హృదయంబు లదరునట్లు వదలుచుండె. నిప్పుడు వీరలజేరి మనల జెట్టబట్టుడని కోరిన నేమందురోగదా! కోరక నూరకోను టెట్లు?

ఉ. వారల బల్కరించి మనవాంఛల నేగతి విన్నవింతు మే
దారియు దోచదాయె వనితామణులార! తెగించి పొందగన్
గోరన నేమిపల్కెదరొ, కోమలి తాను వరించి వచ్చినన్
ధారుణి జుల్కజేతురుగదా మగవారలు బెట్టుబెట్టుచున్.

అక్కట! యీ స్ఫురద్రూపులు మనకుం బతులైన మన నోములన్నియు సఫలమైనట్లగదా! అప్పుడు మన సౌఖ్యము, మన సంతోషము, మన భాగ్యము, మన జీవితము నిరుపమానములై ప్రకాశింపునుగదా!

అర-శా. ఏమో నంతటినోము నోచితిమొ లేనేలేదా యీ కోరికల్
భామా! తీరునొ తీరకున్నొ మనకా భాగ్యం బదెట్లున్నదో
కాముం గూలిచి బిల్వమే మశల జోకగ వీరు జేపట్టనర్
శ్రీమద్దుర్గ త్రిలోకమాత మహదాశీర్వాద మెట్లున్నదో
సువ-సీ. భువనంబుల సృజింప బోషింప సమయింప
గర్తలైనట్టి త్రిమూర్తులార
విమల చారిత్రులై వినువీధ సత్ప్రభా
సాంద్రులై తగు సూర్యచంద్రులార
ధర్మంబు సుంతైన దప్పక బ్రజనేలు
బలహరాద్యష్టదిక్పాలులార
నిరశనవ్రతమున నిరత మీశ్వర తపో
నియతి నుండెడి మౌనిసేతలార
గీ. చిన్నతనమాది మాచేత సేవగొన్న
పరమకల్యాణి! శర్వాణి! కరుణజూచి
పతుల గావింపుడీ కళాన్వితులనతుల
భక్తి వందన శతసమర్పణ మొనర్తు.
అర—అక్కటా! వీరికి మన మనోరథంబుల నెఱిగించువా రొక
రైన లేరుగదా.
సీ. ఈ శుభాంగులచెంత కేతెంచి మాస్థితి
జెప్పరే మీరైన జిలుకలార
పురుషసింహులతోడ బొందు గోరితిమంచు
వినుచరే మీరైన పికములార
మదనతుల్యులగాంచి మరులుకొంటిమటంచు
దెలుపరే మీరైన దేటులార
భానుతేజుల బ్రాణపతులగావింప మీ
రైన బోవరె శారికాళులార

గీ. జాలిసీవైన బాల రసాలసాల
రాజమా! మాయవస్థ వారలకు గరుణ
నెఱుక సేయగ రాదె సత్కృపను బూని
బ్రతుక లేమింక వలరాజుబారి కకట.

చంద్రి—గంగాధరా! యిందెవ్వరో మాటలాడుచున్నట్లున్నారు. వారెవ్వరై యుందురు (పరికించి) యీ లేమావిగున్న చేరువ నెవ్వరో పువ్వుబోడి గాన్పించుచున్నది. యీపె యిందేలనుండె ఆహా యేమి దీని లావణ్యము.

ఉ. ఎవ్వరో యీలతాంగి యిట కేటికి దాఁజనుదెంచె వేలుపుం
జవ్వరో భుజంగమ్మగశాబక నేత్రియొ వాగ్వధూటియో
పువ్విలుకాని కూర్మి వనబోడియొ లేక సురేంద్రుకాంతయో
యెవ్విధి సృష్టిజేసె నజు డీగజయానను జోద్యమయ్యెడిన్.

అం—సోదరీమణులారా! వీరలకు మనమాటలు వినవచ్చె గాబోలు గావుననే నలుగెలంకులకు దృష్టిపరినారి మొనరించి యీమాట్లాడువా రెవ్వరా యని విచారింపుచున్నారు. కానిమ్ము. వీరేమేమి మాట్లాడుకొందురో నేనిందు నిలచి వినుచుండెద. మీ రీచెట్టుచాటునసనే గూర్చుండుడు.

గంగా—(అటుజూచి) అన్నలారా! యీ యింతి యొక్కటియే గాక నీ చెట్టుచాటున నింకను గొందరు సుందరీమణు లున్నారు చూచితిరా.

చంద్రి—జౌనౌను నిజమెగాని వీరిలో మనము ముందుగా బొడగన్న వన్నెలాడి యెద్దియో గుర్తింపక వీలుగాకున్నదిగదా అయారే కమలాసనుండు వీరినందర నొక్కటేయచ్చున నొత్తినట్లున్నాడు యేమి యీలావణ్యము.

సీ॥ కలకంఠివదనంబు గమలారిబోల్తుమా
కమలారిలోపల గందుకలదు
పైదలికందోయి బద్మంబుబోల్తుమా
పద్మంబు మురికిలోపలజనించె
మెలతమేనిమెఱుంగు మించుతోబోల్తుమా
మించుసుస్థిరముగా మెఱయదాయె
గొమ్మచన్నుల బువ్వగుత్తులబోల్తుమా
పువ్వగుత్తుల నంటుబోవ్రనడగి.

గీ॥ నింకనేమిపోల్తు మీలేమమోముతో
గనులతోడ నొడలికాంతితోడ
చన్నుదోయితోడ జతురాస్యసృష్టిలో
గాంచనొకటిమైన గంటబడదు

మృత్యుం—ఉ॥ చక్కదనంపుటిక్కలగు చక్కరబొమ్మలగాంచినంతనే
చక్కెరవింటిబంటు సుమసాయకముల్ విడువందొడంగె నే
డక్కట నేమిసేయుదు లతాంగులగాంచిట బట్టువారితె నా
పొక్కిలిబిడ్డనానొసట బూర్తిగ వ్రాసెనో లేదొ దైవమా.

చంద్రి—గీ. జగతి వీరల గూడనిజన్మమేల

గంగా— కలదె మనకట్టి భాగ్యంబు తలచిచూడ

మృత్యుం— చెట్టబట్టుదుమో లేక దుష్టతుదకు
మట్టిగలపుదుమో మనమువతలెల్ల.

చంద్రి—సోదరులారా! మనమువ్వొఱ్ఱరుచు నిట్లుండిన లాభము లేదు గాన వారలండసి యీయింతుల వృత్తాంతమంతయు నెఱుంగుటమంచిది. గాన సమీపింపుదమురండు (అనిఅందరు సమీపింతురు.)

మృత్యుం—కాంతలారా! మీరెవ్వరు యీ వనభూమికిరానేల వచ్చియు నిట్లు చెట్లచాటున డాగనేల మీవృత్తాంతమెద్దియో చెప్ప గోరుచున్నాడ.

చంద్రి—సిగ్గుపడక మీచరిత్రమాద్యంత మెఱిగింపుడు

అర—ప్రియులారా! మేము దేవతాకన్యలము యీ వసంత సమయమున గానన సౌందర్యసమాలోకనాపేక్ష నిమ్మహేంద్రనగమునకు వచ్చితిమి. తామెవ్వరో యిందుండ గారణంబేమో దయతో సెలవిచ్చెదరా?

చంద్రి—మేము మహేశ్వర పాదారవింద సేవాధురీణులమగు ప్రమథులము పార్వతీదేవిచేయు శూర్పపుటీ వ్రతంబునకు గావలసిన శూర్పంబులనల్లి పంపుటకా చంద్రశేఖరానుజ్ఞచే మానవాకారంబుల నిటవచ్చితిమి. మేమున్నచోటికి మీరేలవచ్చిరి.

అర—రాదగిదా?

చంద్రి—పరపురుషులున్నచోటికి దరుణులు రావచ్చునా?

అర—యేమి మీమాటలు వరుడులేనిచానలకు పరులను భయమేల యింకను రహస్యమేల?

శా॥ మీలావణ్యము మీకళావిభవమున్ మీకోమలత్వంబు మీ
లాలిత్యంబును మీరసోక్తు లవలీలన్ ముంచెమోహాబ్ధినీ
జాలంబేటికి తుంటవింటి దొరరోషస్ఫూర్తి బూముల్కులన్
మాలంజేసె భయంబుమాన్పుడిక మీదుర్గస్తనాంతస్థితిన్.

చంద్రి—కన్యామణులారా!

ఉ॥ మామతలంపు మీతలపు మానసమందు దలంపగా నొకం
పై దనరారెగాన నికనందరు నెవ్వరి కెవ్వరిష్టమో
మోదముమీర గోరుకొని మోహముదీర లతాంతబాణసా
క్షిద్యదధనోలలాడుడు పయోరుహలోచనలార! గ్రక్కునన్.

అర—సీ॥ ఈముంగళాకారు నేగోరుకొంటిని

మీరాసపడకుండ్రె మెలతలార

లలి— యీ లోకమోహాను నేముందుజూచితి

రాబోకు డిచటికో రమణులార

సువ— యీకళానిధిని నేనే పెండ్లియాడెద

నితని మీరంటకు డింతులార

చంద్రి—మాపూర్వభవపుణ్యమహిమచేత లభించి

రేమి మా భాగ్యమోయింతులార

మృత్యుం—గీ. బళిరె మిమ్ముల మమ్ముల గలపినట్టి

వేలుపుంబెద్ద కరుణకు విలువగలదె

గంగా— కుసుమశరు డింక మన సేవకుండుగాడె.

చంద్రి— రండు చెలులార మా కుటీరంబులకును.

(అని నిష్క్రమింతురు.)

ద్వితీయరంగము—మహేంద్రపర్వతము.

(ఈశ్వరుడును, పార్వతియు బ్రవేశించి)

ఈశ్వ—పార్వతీ! యిదియే మహేంద్రనగరము. నే నిచ్చటనే వెదురుల సృజించితి. ఈ పర్వతమునందలి విశేషము గంటివా! అటు జూడుము.

సీ. మదగజంబులతోడ గోదమసింగంబులు
వేడుక జెల్లాట లాడుచుండ
లేడిగుంపులతోడ గూడి యీ సురపొన్న
నీడశార్దూలముల్ నిలచియుండ
రాగంబు జెలరేగ ఛాగంబులనుగూడి
కుందేళు లిచ్చోట గునుకుచుండ
ఖగరాజ కోటి పన్నగరాజములతోటి
చెలిమిచే నిచ్చోట జెలగుచుండ
గీ. పావురంబులు డేగ లీపాదపమున
నెక్కచోటనె గూర్చుండియున్న వవిగో

కంటివే వానినెల్ల నో కంబుకంఠి
వింటివే యిదివర కిటువంటివార్త.

పార్వ—నాథా యిందులకుం గారణమేమి?

ఈశ్వ—అగణ్యపుణ్యమూర్తులగు మునిచక్రవర్తులిందుగాపురం బొనర్పుటయే.

పార్వ—మహాశయా! శూర్పనిర్మాణమునకై తాము ప్రమథవర్యులనంపిన నదిచ్చటికేగదా?

ఈశ్వ—అవునిచ్చటికే.

పార్వ—వారెందుండిరి.

ఈశ్వ—ఈ విశాలంబునం దేమూల నున్నారో!

పార్వ—అట్లయిన వారల వెదకిచూచుదము రండు.

ఈశ్వ—మంచిది పోవుదముపద. (అని నిష్క్రమింతురు.)

తృతీయరంగము—మహేంద్రపర్వతము.

[ప్రమథులు ప్రవేశింతురు.]

చంద్రి—సోదరులారా! సదా శివాజ్ఞచే మనమిచ్చటికవచ్చి పెద్దకాలమైనది. చేయవలసిన కార్యంబులన్నియు, జేసితిమి. దయాన ముమ్ప్రిడగు రుద్రుని కృపవలన ననన్యసామాన్య సౌందర్యధన్యులగు దేవతాకన్యల బెండ్లియాడి గుణవంతులగు పుత్రులంగాంచి సంతసించితిమి. మనకిక నేలోపమును లేదుగాన నెప్పటివలె కైలాసమునకరిగి భగవానుడగు శంకరుని పాదారవిందసేవ జేయవలయునని మనస్సు తోఁగినది. యిందులకు మీా యుద్దేశమేమి.

గంగా—మీా యుద్దేశమెంతయు బాగున్నది.

వృత్త్యం—నాకు నట్లేయున్నది.

చంద్రి—(ఆశ్చర్యముతో) యీదివ్యతేజమెక్కడిది. (పరీక్షించి) యేమిమనభాగ్యము గౌరీశంకరులు వచ్చుచున్నారు. యెదురేగి నమస్కరించుదము రండు.

[గౌరీశంకరులు ప్రవేశింతురు.]

చంద్రి—ఉ॥ శంకర ! మానిమానసవశంకర ! పంకరుహాప్తసోమధూ
మాంకవిలోచనా! స్మరహారా! భవమోచన! క్రూరదైత్యనా
గాంకుశ ! సర్వలోకవరదా ! మురదానవభంజనాప్త ! నీ
కింకరులై నమమ్ములను కిల్బిషదూరులజేసిప్రోవుమా.

మృత్యుం—ఉ. శ్రీనగజాప్రియాయ సురశేఖర వంద్యపదాంబుజాయ వై
శ్వానరలోచనాయ మునిసంచయమానసమందిరాయ వి
ద్యానిలయాయ భక్తవరదాయ పురత్రయభంజనాయ గీ
ర్వాణ సరిద్విరాజితశిరాయ హరాయ నమోనమోనమః.

గం—శా. కారుణ్యాకర!లోకమాన్య!ఫణిరాట్గ్రైవేయ!మృత్యుంజయా
సారాచారవిశారదా! పశుపతీ! సర్వజ్ఞ! చర్మాంబరా
నీరేజప్రభవాండమందిర! శివా! నిర్వాణసంధాయకా!
వీరాగ్రేసర! చంద్రశేఖర! దయన్ వీక్షింపుమా మ్రొక్కెదన్.

చంద్ర—గీ. సకలభువనమాత! శర్వాణి! జోహారు
గంగా— భక్తకల్పవల్లి! ప్రణతిశతము
మృత్యుం—నగకుమారి! వందనసహస్రములు నీకు
గరుణజూడుమమ్మ కన్నతల్లి.

ఈశ్వ—ప్రమధాగ్రేసరులారా! మీభక్తికి సంతసించితి మీకు
కుశలమేగదా.

చంద్ర—అయ్యా! సర్వజ్ఞులగు తమకు దెలియని దేమున్నది.
మీ యానతి దలదాల్చినవారమై యున్నగంబునకు వచ్చినచాది లోక
మాతయగు సర్వమంగళాదేవికిని లక్ష్మీసరస్వత్యాది యితరదేవ నారీ
మణులకును శూర్పపుటీవ్రతార్థమై చేటలనల్లి యిచ్చుచుంటిమి. యి
ట్లుండ వేల్పుగన్నె లిటకువచ్చి మమ్ము మోహించిన మేమును ననురా
గులమై వారలం గలసి సుఖించి పుత్రరత్నంబులం గాంచితిమి.

ఈశ్వ—ఆపుత్రు లెచ్చటగలరు?

చంద్ర—వారీవనంబునందే కలరు. పూజాద్రవ్యము లకుం
బోయియున్నారు.

ఈశ్వ—ప్రస్తుతము మీ యుద్దేశ మేమి?

చంద్ర—తమ సేవకై మరల గైలాసమునకు రావలెనని సంకల్పము.

ఈశ్వ—మంచిది యీవచ్చు బాలకు లెవరు?

[ప్రిమధకుమారులు ప్రివేశము.]

చంద్రి—వీరలే మా పుత్రులు. నాయనలారా! పార్వతీ పరమేశ్వరులకు నమస్కరింపుడు.

[ప్రిమధకుమారులు నమస్కరింతురు.]

ఈశ్వ—చిరంజీవ సుఖీభవ.

చంద్రి—నాయనలారా! మిమ్ములంగాంచి పెంచి పెద్దవారల జేసితిమి. గాన నికమీదట మా నివాసములకుంబోయెదము.

౧-వ కుమా—నాయనా! మేమును మీతో వచ్చెదము మిమ్మెడబాసి యుండగలమా?

చంద్రి—బిడ్డలారా! అట్లుగాదు యే వ్రితంబు గావించుటచే హైమవతీదేవి తనభర్త యొక్క యర్ధాంగమును స్వీకరించి ధన్యురాలాయెనో యేనో మొనరించిన మించుబోడులకెల్ల కోరికలు సిద్ధించునో అట్టి శుర్వప్రటీవ్రితం బొనరించు చంచలాక్షులకుం గావలసిన చేటలనల్లి యిచ్చుచు మీరీ భూలోకంబునందుండు పురుషునకు ముఖ్యధర్మము పరోపకారముగదా! సర్వేశ్వరకృపచే మీ కేలోటును రానేరదు.

ఈశ్వ—బాలకులారా! మీతండ్రి యాజ్ఞాప్రికార ముండుడు మీకు వచ్చినభయ మేమియులేదు.

సీ॥ శ్రీదేవిమీయింట జెలగుచుండునుగాత
యాయురారోగ్యంబు లమరుగాత
పాడిపంటలుమీకు బ్రాప్తంబులగుగాత
దేహబలంబు వర్ధిల్లుగాత
ధర్మకార్యాసక్తి తరుచుగల్గునుగాత
నిరతమీశ్వరభక్తి నిలచుగాత
సత్యవాక్పాలనా శక్తి చేకురుగాత
సంతానాభివృద్ధియు వరలుగాత

గీ॥ మహినిమీకెల్లరకు బదిమందిలోన
మంచి, మర్యాదలును లభియించుగాత
గురుజనంబులపై భక్తి కుదురుగాత
మారసములార! ప్రిమధకుమారులార.

మరియు మీరు మహేంద్రినగవాసులు గాన మాహేంద్రిలనియు, మేంధ్రిలనియు దెలుగుబాసలో మేదరలనియు వంశనామములు గల్గి యుండురుగాక!

ఈశ్వ—ప్రిమధులారా! మనమిక బోవుదముందు.

చంద్రి—పుత్రిరత్నములారా! మేమిక బోయివచ్చెదము సుఖముగా నుండుడు.

భరతవాక్యము.

ఉ. పాలక పాలితాళి తమ పాడిని దప్పకనుండ్రిగాత బల్
పాడియు పంటయున్ గలిగి భాసిలుగాత జగంబు వర్షముల్
గాలము దప్పకే కురిసియుగాక నిరంతర దైవభక్తిచే
గ్రాలుచు మర్త్యులుండెదరుగాత శుభంబగుగాత నిత్యమున్.

(తెర బడును.)

గద్య.

ఇది శ్రీమత్కామ్మవంశ పయః పారావార రాకాసుధాకర
తుమ్మల వేంకటపతి చౌదరీపౌత్రి నారయ్యా చౌదరీ
ద్వితీయపుత్రి బుధజనవిధేయ సీతారామ
మూర్తి చౌదరీ నామధేయ ప్రణీత
మాహేంద్రిజననాటకము
సంపూర్ణము.

